

PROVEDBENI PROGRAM OPĆINE
GRAČAC ZA RAZDOBLJE
2021.-2025.

Rujan, 2021.

Sadržaj

Predgovor	3
1. Uvod	4
1.1. Djelokrug rada	4
1.2. Vizija	5
1.3. Mandat i misija	5
1.4. Organizacijska struktura upravnih tijela JLS	5
1.5. Proračun	8
2. Opis razvojnih potreba i potencijala	8
3. Popis prioriteta djelovanja u području nadležnosti samoupravne jedinice s obrazloženjem njihova odabira	23
4. Popis mjera za provedbu odabranih posebnih ciljeva s ključnim aktivnostima i pripadajućim pokazateljima rezultata	30
4.1. Mjere za razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva zasnovanog na poduzetničkoj klimi, poljoprivredi i raznovrsnoj turističkoj ponudi	30
4.2. Mjere za unaprjeđenje infrastrukturnog sustava Općine na načelima održivog razvoja	32
4.3. Mjere za opći rast životnog standarda uz razvoj ljudskih potencijala i mjera socijalne politike	35
5. Doprinos mjera ciljevima UN-ovog Programa za održivi razvoj do 2030. godine	38
6. Okvir za praćenje i izvještavanje o provedbi Programa	41
Prilog 1. Terminski plan provedbe mjera i okvir za praćenje	41

Provedbeni program Općine Gračac za razdoblje 2021.-2025.

KLASA: 302-01/21-01/13

URBROJ: 2198/31-01-21-2

Gračac, 14. prosinca 2021. godine

Općinski načelnik Općine Gračac
Robert Juko, ing.

Predgovor

Prema Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 123/17), tijela državne uprave prvi puta izrađuju i donose provedbene programe. Provedbeni programi jedinica lokalne samouprave su kratkoročni akti strateškog planiranja koji opisuju i osiguravaju postizanje ciljeva, ako je primjenjivo, iz srednjoročnog akta strateškog planiranja i poveznicu s proračunom jedinice lokalne samouprave. Stoga, u ovom provedbenom programu razrađene su mjere za provedbu ciljeva iz Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine.. Time se osigurava koherentnost čitavog sustava planiranja javnih politika na nacionalnoj razini.

Lokalni razvoj je jedno od najvažnijih pitanja u vršenju uloge lokalnih vlasti, jer građani u svojoj lokalnoj zajednici stvaraju uvjete za život, rad, zapošljavanje, stambenu izgradnju obrazovanje i zdravstvenu i socijalnu zaštitu. Jedinice lokalne samouprave (općine i gradovi) su u okviru svoje autonomije, ustanovljene Ustavom i Zakonom, odgovorne za lokalni, ekonomski i infrastrukturni razvoj.

Također, odgovorne su za prostorno planiranje i upravljanje prirodnim dobrima, bogatstvima u okviru svoje nadležnosti. Jedinice lokalne samouprave su, prema Europskoj povelji o lokalnoj samoupravi, nosioci inicijative za ekonomski, infrastrukturni, kulturni i socijalni razvoj. Prema članku 4. točka 2. Europske povelje o lokalnoj samoupravi, lokalne vlasti u granicama zakona imaju puno diskreciono pravo “da provode svoje inicijative u vezi sa svim stvarima koje nisu isključene iz njihove nadležnosti, niti stavljene u nadležnost neke druge vlasti”.

Primjenom okvira strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH i jačanjem kapaciteta za planiranje i provedbu javnih politika omogućit će se uvjeti za koordinirano usmjeravanje resursa na ciljeve i mjere koje ostvaruju pozitivan društveni i gospodarski utjecaj na rast i zapošljavanje, u korist razvoja Općine Gračac.

Sukladno tome, Općina Gračac u razdoblju 2021.-2025. svoje djelovanje usmjerit će na provedbu mjera u okviru tri prioriteta:

1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva zasnovanog na poduzetničkoj klimi, poljoprivredi i raznovrsnoj turističkoj ponudi
2. Unapređenje infrastrukturnog sustava Općine na načelima održivog razvoja
3. Opći rast životnog standarda uz razvoj ljudskih potencijala i mjera socijalne politike

Učinkovitom provedbom mjera planiranih ovim Provedbenim programom Općina Gračac će dati značajan doprinos ostvarenju ciljeva iz Nacionalne razvojne strategije do 2030. godine i Plana razvoja Zadarske županije do 2027. po njegovu donošenju.

1. Uvod

1.1. Djelokrug rada

Općina Gračac je samostalna u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga u skladu s Ustavom Republike Hrvatske i zakonom te podliježe samo nadzoru zakonitosti rada i akata tijela Općine Gračac. Općina Gračac u samoupravnom djelokrugu obavlja poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju prava građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalno gospodarstvo,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- primarnu zdravstvenu zaštitu,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport,
- zaštitu potrošača,
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu zaštitu i civilnu zaštitu,
- promet na svom području,
- održavanje nerazvrstanih cesta, te
- ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Poslovi iz samoupravnog djelokruga detaljnije se utvrđuju odlukama Općinskog vijeća i općinskog načelnika u skladu sa zakonom i ovim Statutom. Općina Gračac može organizirati obavljanje navedenih poslova zajednički s drugom jedinicom lokalne samouprave ili više jedinica lokalne samouprave, osnivanjem zajedničkog tijela, zajedničkog upravnog odjela ili službe, zajedničkog trgovačkog društva ili zajednički organizirati obavljanje pojedinih poslova u skladu s posebnim zakonom.

1.2. Vizija

Vizija predstavlja izraz dugoročnih ciljeva Općine Gračac, odnosno željenog stanja u budućnosti. Kao takva, vizija je izraz težnji, a ne nužno činjenica, i predstavlja sliku onoga što želimo postati i ciljeve koje želimo ostvariti, te služi kao inspiracija i motivacija koja usmjerava djelovanje lokalne zajednice.

Uspješna vizija ima značajke realnosti i koherentnosti, kroz koju se jasno utvrđuju glavni strateški ciljevi i očekivani rezultati strategije. Sadrži težnje prema kojima bi se razvoj općine Gračac u razdoblju od 2021. do 2025. godine trebao kretati. Predstavlja put usmjeren na poticanje gospodarstva, razvoj javne infrastrukture, zaštitu okoliša i razvoj ljudskih potencijala.

Vizija općine Gračac je definirana kroz višeslojni interaktivni pristup ovoj problematici, u čemu su sudjelovale sve ciljne skupine te je u konačnici vizija definirana kako slijedi:

Općina Gračac je mjesto očuvanog okoliša i kulturne baštine, razvijenog poduzetništva, suvremene poljoprivredne proizvodnje i ruralnog turizma koji se temelji na održivom korištenju prirodnih i kulturnih resursa te povoljnom prometnom položaju. Razvijena infrastruktura i poticajno društveno okruženje čine Općinu Gračac mjestom ugodnim za življenje!

1.3. Mandat i misija

Misija razvoja opisuje način na koji će se definirana vizija ostvariti uz poštovanje posebnosti Općine kao cjeline. Općina Gračac je jedinica lokalne samouprave u neposrednoj blizini grada Zadra i kao takvoj osnovna misija joj je da svim aktivnostima i uslugama poboljšava i unaprjeđuje kvalitetu života u lokalnoj zajednici te time doprinosi općem razvoju cijele regije.

Temeljem toga, Općina Gračac će u skladu sa zakonom, otvoreno i transparentno usmjeriti sva svoja znanja i resurse kako bi osigurala najkvalitetnije uvjete za provođenje politike: razvoja, gospodarenja i zaštite prostora, upravljanja komunalnom imovinom, zadovoljavanje potreba stanovništva u području predškolskog i školstva, promicanja poduzetništva, promicanja kulture, sporta, turizma, zaštite životnog standarda i socijalne skrbi.

Ovaj Provedbeni program donosi se za razdoblje od 2021. do 2025. godine i vrijedi za mandatno razdoblje čelnika tijela.

1.4. Organizacijska struktura upravnih tijela JLS

Tijela Općine Gračac su Općinsko vijeće i općinski načelnik.

Općinsko vijeće predstavničko je tijelo građana i tijelo lokalne samouprave, koje donosi odluke i akte u okviru prava i dužnosti Općine te obavlja i druge poslove u skladu s Ustavom, zakonom i Statutom. Ako zakonom ili drugim propisom nije jasno određeno nadležno tijelo za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga, poslovi i zadaće koje se odnose na uređivanje odnosa iz samoupravnog djelokruga u nadležnosti su Općinskog vijeća, a izvršni poslovi i zadaće u nadležnosti su općinskog načelnika. Općinsko vijeće ima predsjednika i dva potpredsjednika. Jedan potpredsjednik bira se iz reda predstavničke većine, a drugi iz reda predstavničke manjine. Funkcija predsjednika i potpredsjednika vijeća je počasna i za to obnašatelji funkcije ne primaju plaću, već imaju pravo na naknadu sukladno posebnoj odluci Općinskog vijeća. Općinsko vijeće čini 13 vijećnika.

Općinsko vijeće donosi: - Statut Općine, - Poslovnik o radu, - odluku o uvjetima, načinu i postupku gospodarenja nekretninama u vlasništvu Općine, - proračun i odluku o izvršenju proračuna, - godišnje izvješće o izvršenju proračuna, - odluku o privremenom financiranju - odlučuje o stjecanju i otuđenju pokretnina i nekretnina te raspolaganju ostalom imovinom Općine čija pojedinačna vrijednost prelazi 0,5% iznosa prihoda bez primitaka ostvarenih u godini koja prethodi godini u kojoj se odlučuje o stjecanju i otuđenju pokretnina i nekretnina, odnosno raspolaganju ostalom imovinom. Ako je iznos pojedinačne vrijednosti manji od 70.000,00 kuna, Općinsko vijeće odlučuje za iznos veći od 70.000,00 kuna, a uvijek odlučuje ako vrijednost prelazi 1.000.000,00 kuna, - odluku o promjeni granice Općine Gračac, - uređuje ustrojstvo i djelokrug upravnih odjela i službi, - donosi odluku o kriterijima za ocjenjivanje službenika i načinu provođenja ocjenjivanja, - osniva javne ustanove, ustanove, trgovačka društva i druge pravne osobe, za obavljanje gospodarskih, društvenih, komunalnih i drugih djelatnosti od interesa za Općinu, - odlučuje o davanju suglasnosti za zaduživanje pravnim osobama u većinskom izravnom ili neizravnom vlasništvu Općine i o davanju suglasnosti za zaduživanje ustanova kojih je osnivač Općina, - daje prethodne suglasnosti na statute ustanova, ako zakonom ili odlukom o osnivanju nije drugačije propisano, - donosi odluke o potpisivanju sporazuma o suradnji s drugim jedinicama lokalne samouprave, u skladu s općim aktom i zakonom, - raspisuje lokalni referendum, - bira i razrješava predsjednika i potpredsjednike Općinskog vijeća, - osniva radna tijela, bira i razrješuje predsjednike i članove radnih tijela Općinskog vijeća, - odlučuje o pokroviteljstvu, - donosi odluku o kriterijima, načinu i postupku za dodjelu javnih priznanja i dodjeljuje javna priznanja, - imenuje i razrješuje i druge osobe određene zakonom, ovim Statutom i posebnim odlukama Općinskog vijeća, - donosi odluke i druge opće akte koji su mu stavljeni u djelokrug zakonom i podzakonskim aktima.

Poslovníkom Općinskog vijeća detaljnije se uređuje način konstituiranja, sazivanja, rad i tijek sjednice, ostvarivanje prava, obveza i odgovornosti vijećnika, ostvarivanje prava i dužnosti predsjednika Općinskog vijeća, djelokrug, sastav i način rada radnih tijela, način i postupak donošenja akata u Općinskom vijeću, postupak izbora i razrješavanja, sudjelovanje građana na sjednicama te druga pitanja od značaja za rad Općinskog vijeća. Općinsko vijeće posebnom odlukom uređuje načela i standarde dobrog ponašanja predsjednika, potpredsjednika i članova Općinskog vijeća te predsjednika i članova radnih tijela Općinskog vijeća (dalje: nositelja političkih dužnosti) u obavljanju njihovih dužnosti.

Radna tijela Općinskog vijeća su:

- Komisija za izbor i imenovanja,
- Komisija za Statut, Poslovnik i normativnu djelatnost,

- Mandatna komisija.

Općinsko vijeće može uz radna tijela osnovana ovim Statutom, osnivati druga stalna i povremena radna tijela radi proučavanja i razmatranja drugih pitanja iz djelokruga Općinskog vijeća, pripreme prijedloga odluka i drugih akata, davanja mišljenja i prijedloga u svezi pitanja koja su na dnevnom redu Općinskog vijeća. Sastav, broj članova, djelokrug i način rada tih radnih tijela utvrđuje Općinsko vijeće posebnim odlukama.

Općinski načelnik zastupa Općinu i nositelj je izvršne vlasti Općine. Općinski načelnik je odgovoran za ustavnost i zakonitost obavljanja poslova koji su u njegovom djelokrugu i za ustavnost i zakonitost akata upravnih tijela Općine. Općinski načelnik dva puta godišnje podnosi polugodišnje izvješće o svom radu i to do 31. ožujka tekuće godine za razdoblje srpanj-prosinac prethodne godine i do 15. rujna za razdoblje siječanj-lipanj tekuće godine. Općinski načelnik ima zamjenika, koji ga zamjenjuje u slučaju duže odsutnosti ili ako je općinski načelnik spriječen obavljati svoju dužnost. Općinski načelnik može obavljanje određenih poslova iz svog djelokruga povjeriti zamjeniku, ali mu time ne prestaje odgovornost za njihovo obavljanje.

Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Općine Gračac, utvrđenih zakonom i ovim Statutom te obavljanje poslova državne uprave koji su zakonom prenijeti na Općinu, ustrojavaju se **upravna tijela** Općine. Ustrojstvo i djelokrug upravnih tijela uređuje se posebnom odlukom Općinskog vijeća. Upravna tijela se ustrojavaju kao upravni odjeli i službe, a može biti ustrojen i Jedinostveni upravni odjel (u daljnjem tekstu: upravna tijela). Upravnim tijelima upravljaju pročelnici koje na temelju javnog natječaja imenuje općinski načelnik. Upravna tijela, u oblastima za koje su ustrojeni i u okviru djelokruga utvrđenog posebnom odlukom, neposredno izvršavaju i nadziru provođenje općih i pojedinačnih akata tijela Općine te u slučaju neprovođenja općeg akta poduzimaju propisane mjere. Upravna tijela samostalna su u okviru svog djelokruga, a za zakonito i pravovremeno obavljanje poslova iz svoje nadležnosti odgovorni su Općinskom načelniku.

Na području Općine Gračac osnivaju se **mjesni odbori**, kao oblici mjesne samouprave, a radi ostvarivanja neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima. Mjesni odbori se osnivaju za pojedina naselja ili više međusobno povezanih manjih naselja ili za dijelove naselja koji čine zasebnu razgraničenu cjelinu, na način i po postupku propisanom zakonom, Statutom i posebnom odlukom Općinskog vijeća, kojom se detaljnije uređuje postupak i način izbora tijela mjesnog odbora. Mjesni odbor na području Općine Gračac je Mjesni odbor Srb, a Općinsko vijeće može statutarnom odlukom osnivati nove, mijenjati nazive postojećih i ukidati postojeće mjesne odbore. Područje i granice mjesnih odbora određuju se posebnom odlukom Općinskog vijeća. Tijela mjesnog odbora su vijeće mjesnog odbora i predsjednik vijeća mjesnog odbora. Vijeće mjesnog odbora ima, uključujući i predsjednika, 5 do 7 članova. Vijeće mjesnog odbora, radi raspravljanja o potrebama i interesima građana te davanja prijedloga za rješavanje pitanja od lokalnog značenja, može sazivati zborove građana. Zbor građana može se sazvati i za dio područja mjesnog odbora koji čini zasebnu cjelinu. Zbor građana vodi predsjednik mjesnog odbora ili član vijeća mjesnog odbora kojeg odredi vijeće. Nadzor nad zakonitošću rada tijela mjesnog odbora obavlja općinski načelnik.

Općina Gračac osnivač je nekoliko ustanova a to su:

- Gračac Čistoća d.o.o.

- Gračac vodovod i odvodnja d.o.o.
- Dječji vrtić „Baltazar“
- Javna vatrogasna postrojba Gračac
- Knjižnica i čitaonica Gračac
- Razvojna agencija Općine Gračac

1.5. Proračun

Jedan od najvažnijih indikatora uspješnog provođenja kvalitetnih programa i projekata koji potiču daljnji rast i razvoj gospodarstva i stanovništva uravnotežena je proračunska politika. Prema dostupnim podacima o planu i izvršenju proračuna Općine Gračac za 2020. godinu Općina je imala prema zadnjem rebalansu proračuna 26.109.041,85 kn, što je, kada se gleda Plan proračuna za 2021. godinu u iznosu od 31.616.545,00 kn vidljivo povećanje za 21,09%. Na rashodovnoj strani proračuna za 2021. godinu ističu se troškovi za Javne potrebe u sportu u iznosu od 3.054.000,00 kn, troškovi za Javne potrebe u školstvu i predškolskom odgoju u iznosu 2.935.157,00 kn, troškovi plaća zaposlenih u iznosu 7.226.350,00 zajedno sa proračunskim korisnicima. Tijekom prošlih godina zamjetan je rast proračunskih prihoda i rashoda. Činjenica je da iznos iz godine u godinu varira, a u skladu s prihodovnim i rashodovnim potrebama Općine.

2. Opis razvojnih potreba i potencijala

Za ocjenu stanja razvoja korišteni su i relevantni pokazatelji prikupljeni od mjerodavnih institucija i ustanova (DZS, HGK, HZZ, HOK). Na temelju analize, odnosno pregleda stanja, identificirani su trendovi i razvojni problemi Općine Gračac u navedenim područjima. Aktivnim sudjelovanjem dionika temeljenim na partnerskom pristupu postupno su se izdvajale unutarnje snage i slabosti te vanjske prilike i prijetnje koje imaju značajan utjecaj na razvoj Općine. SWOT analiza ilustrirala je snage i slabosti povezane s resursima i rezultatima analize stanja te prilike i prijetnje povezane s vanjskim utjecajem okruženja.

GOSPODARSTVO

Općina Gračac svoje gospodarstvo temelji prvenstveno na prirodnim resursima ali ne treba zanemariti mjere kojima bi trebalo unaprijediti dostupnost i kvalitetu odgoja i obrazovanja, unaprijediti kvalitetu rada odgojno-obrazovnih institucija, unaprijediti formalno stečeno obrazovanje kroz programe cjeloživotnog učenja te poticati obrazovanje u cilju olakšanja stjecanja novih znanja, vještina i sposobnosti posebno marginaliziranih skupina stanovništva. Vrlo je važan osobni i profesionalni razvoj stanovnika Općine koji dakle, treba temeljiti na cjeloživotnom učenju, ali i na potrebama tržišta rada. Također, potrebno je unaprijediti položaj nezaposlenih osoba na tržištu rada, posebice teško zapošljivih skupina. Planiranje i provođenje obrazovnih aktivnosti važan je segment usklađivanja kompetencija nezaposlenih osoba i tražitelja zaposlenja s trenutnim i prognoziranim potrebama na tržištu rada i preduvjet

povećanja njihove zapošljivosti i radne mobilnosti. Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi obrazovne aktivnosti u okviru Mjera aktivne politike zapošljavanja i u suradnji s jedinicama lokalne i regionalne (područne) samouprave, te unutar različitih programa financiranih iz fondova Europske unije.

Ipak, najvažniju okosnicu gospodarstva Općine Gračac predstavljaju sektori poljoprivrede, šumarstva i turizma. Vrlo značajan dio gospodarske aktivnosti vezan je uz tercijarne aktivnosti koje obuhvaćaju određene usluge privrednog i vanprivrednog tipa vezano uz centralnu funkciju pojedinog naselja.

Gospodarska proizvodnja također mora pratiti razvoj poljoprivrede i stočarstva u smislu prerade proizvedenih sirovina, a i drugih prirodnih resursa. Svojom djelatnošću ne smije zagađivati okoliš. Jedan od oblika korištenja poljoprivrednih i stočarskih resursa ovog područja može biti proizvodnja zdrave hrane za hrvatsko i europsko tržište.

Osim postojećih prirodnih resursa, Prostornim planom uređenja Općine Gračac su utvrđene sljedeće gospodarske zone (I):

- ❖ „Tintori“ kraj Gračaca, veličine 25,00 ha
- ❖ „Stražbenica“ – Deringaj veličine 24,00 ha
- ❖ „Gračac“ veličine 18,54 ha
- ❖ „Donji Srb“ veličine 1,59 ha
- ❖ „Srb“ veličine 1,62 ha
- ❖ „Mrkonjić“ veličine 9,13 ha
- ❖ „Kupirovo - Kunovac Kupirovački“ veličine 24,69 ha

Prema podacima iz Registra poslovnih subjekata, na području općine Gračac registrirano je 46¹ aktivnih poslovnih subjekata, a prema broju zaposlenih i ostvarenom godišnjem prihodu spadaju u mikro i mala poduzeća. Prema pravnom obliku, 20 poduzeća je registrirano kao društvo s ograničenom odgovornošću (43,48 %), njih 18 kao jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću (39,13 %), 6 poduzeća registrirano kao zadruga (13,04 %), dok je 2 poduzeća registrirano kao d.d. (4,35 %).

Prema službenim podacima, prerađivačka industrija je najsnažnija grana u općini Gračac po prihodima i zaposlenima, a slijede je trgovina te prijevoz i skladištenje. Prerađivačka industrija se odnosi na preradu i konzerviranje riba, školjaka i rakova (11 od 13 milijuna HRK prometa). Najsnažniji gospodarski subjekt u Općini je Noclerius d.o.o. s godišnjim prihodom iznad 11 milijuna kuna. Prema podacima može se zaključiti da, uz gore navedene tri grane, gospodarstvu doprinosi i korištenje i obrada prirodnih resursa (sječa drva, vađenje ukrasnog kamena i obrada).

Uz male i mikro poduzetnike značajnu ulogu u gospodarstvu čine i obrtnici, kojih je prema podacima Obrtnog registra na području općine Gračac također 46.² Najčešće djelatnosti prema NKD-u su obrti koji obavljaju trgovinu na veliko i malo te obrti registrirani za djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

¹ Izvor: Registar poslovnih subjekata, svibanj 2021.

² Izvor: Baza podataka obrtnog registra, 2021.godina

Također, vrlo bitna mjera za Općinu je gospodarenje imovinom Općine. Pod gospodarenjem imovinom podrazumijeva se stjecanje, otuđivanje, davanje u najam odnosno zakup, korištenje i upravljanje te drugi načini raspolaganja nekretninama i pokretninama u vlasništvu Općine. Gospodarenje imovinom se provodi na načelima zakonitosti, svrsishodnosti i ekonomičnosti, a u interesu stvaranja uvjeta za bolji gospodarski razvoj Općine te radi osiguranja probitka i socijalne sigurnosti stanovnika Općine. S obzirom na navedeno, Općina osigurava financijska sredstva za nabavu potrebne dugotrajne imovine, odnosno opremanje i informatizaciju općinske uprave s ciljem omogućavanja kvalitetnijeg i učinkovitijeg rada.

Općina Gračac je područje koje karakterizira vrlo visok stupanj ruralnosti i na kojem velik dio stanovništva živi u ruralnim zajednicama. Obiluje značajnim prirodnim resursima koji predstavljaju osnovu za daljnji razvoj prvenstveno stočarstva i ratarstva. Pored navedenog, poljoprivredno zemljište kao temeljni prirodni resurs općine Gračac, nezagađeno je i pogodno za razvoj ekološke poljoprivrede.

Na prostoru općine Gračac naselja su pretežno smještena uz plodni dio prostora općine te s velikim zaleđem pogodnim za stočarstvo. To su ujedno osnovne djelatnosti na kojima počiva gospodarska osnova općine - poljoprivreda i stočarstvo. Uz spomenute površine u općini nalazimo i veće šumske površine, a također neplodne i neobrađene površine. Poljoprivredni prostor gračačkog područja se nalazi uglavnom u zoni doline rijeke Zrmanje, dakle u području toploga dijela submediterana. Generalno uzevši, ovo je područje pogodno za uzgoj svih submediteranskih kultura osim masline.

Prostorni resursi poljoprivrednih površina su dostatni za planirani broj stanovnika, a prioritavno se planom upućuje na revitalizaciju zapuštenih površina. Prostor koji se ne može koristiti za poljodjelske aktivnosti, dakle manje kvalitetne površine, koristit će se za stočarstvo, pretežno ovčarstvo. Krška polja Ravna Čemernica, Brezovac, Gubčevo polje, Velika Popina, Mazinsko polje i polja uz Zrmanju nemaju karakteristike poljoprivrednog zemljišta, ali ipak posjeduju veliki potencijal za uzgoj stoke. Mazinsko polje je pogodno za sadnju krumpira.

Determiniranost kategorija obradivog zemljišta uvjetovana je i nizom geografsko - fizičkih elemenata. Sprečavanje uzmicanja ili stagnacije kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta pred ostalim nižim kategorijama zahtijeva visoka ulaganja pa se u nedostatku sredstava i nepovoljnih uvjeta u okviru radne snage javljaju promjene u strukturi gdje se smanjuje površina oranica, a povećavaju prostori livada i pašnjaka. Nepovoljan pedološki pokrivač također utječe na ukupni bonitet zemljišta, gdje treba provesti i dodatne radove na navodnjavanju pojedinih područja. Bonitetno pedološki pokazatelji kvalitete tla za poljoprivrednu proizvodnju ukazuju na velike površine zemljišta koje su radi svoje kiselosti za razvoj poljoprivredne proizvodnje ograničene samo na jedan uski izbor kultura.

Prema podacima iz ARKOD-a, površina ukupno korištenog poljoprivrednog zemljišta iznosi 4.857,19 ha. U strukturi korištenog poljoprivrednog zemljišta po vrstama kultura prevladavaju krški pašnjaci s ukupnom površinom od 3.614,86 ha, zatim slijede livade s 659,45 ha, oranice s 78,55 ha, voćnjaci s 38,29 ha te mješoviti višegodišnji nasadi s 1,15 ha. Osim navedenog, postoji i povećani broj privremeno neodržavanih parcela sa sveukupnom površinom od 464,88 ha.

Poljoprivreda i danas predstavlja važnu ekonomsku djelatnost za Gračane. Na dan 31.12.2020. godine u Općini Gračac je bilo registrirano 373 poljoprivredna gospodarstva. Ono što predstavlja ograničenje u sektoru poljoprivrede su prije svega otežani uvjeti gospodarenja, niska iskorištenost poljoprivrednog zemljišta, neriješeni imovinsko-pravni odnosi te rascjepkanost zemljišta i šumskih posjeda.

Budući da je područje općine Gračac i šire okolice tradicionalni stočarski kraj, poljoprivredna gospodarstva uglavnom imaju karakteristike mješovitog tipa (stočarstvo i ratarstvo). Najvažnije grane stočarstva su ovčarstvo (proizvodnja mesa), govedarstvo (proizvodnja mesa i kravljeg mlijeka) i kozarstvo. Stočni fond Općine Gračac, prema podacima Ministarstva poljoprivrede, na dan 31.12.2020. čine goveda (3.364), ovce (21.074), svinje (1.641), koze (1.143), konji (138) i magarci (48). U strukturi uzgoja stoke na ovom području dominira ovčarstvo sa 21.074 ovaca, dok su na drugom mjestu goveda, a broj svinja i koza je podjednak. Interes za uzgojem svih vrsta stoke raste s godinama pa se posljedično povećava i broj stoke svih vrsta, a najviše je porastao broj svinja 2019. godine i to za 97,13 %. Najmanji interes postoji za uzgojem konja i magaraca. Stočarska proizvodnja uz poljoprivrednu može biti značajna grana za razvoj ovoga kraja. Potrebno ju je unaprijediti kako bi uz dobre prirodne preduvjete postizala kvalitetnije proizvodne rezultate, a time lakše našla mjesto na tržištu, pogotovo u obalnom dijelu Zadarske županije, a i šire.

Razvoj turizma u općini Gračac je u svojim ranim počecima. Površinom veliki, krajolikom dinamički te populacijom relativno nenaseljeni prostor pokazuje da je za postizanje održivog razvoja turizma potreban integrirani pristup planiranju i upravljanju turizmom. Iako je povijesno Gračac imao jaku tranzitnu ulogu, turizam se do današnjih dana nije promaknuo u ključnu gospodarsku djelatnost. Zahvaljujući konstantnom rastu hrvatskog turizma, većeg razvoja turizma u okružujućim Županijama – u Općini se počeo stvarati inicijalni interes za turizmom.

Ključ turističke strategije je stvoriti okvir koji kreira nove i poboljšava postojeće autentične doživljaje u svim dijelovima Općine. Primarni koncept je da se fokusira na ono što Općina Gračac ima, a to je veliki broj putnika koji prolaze kroz Općinu, odnosno, u suradnji sa Županijom i županijskom Turističkom zajednicom, da se fokusira na putnike koji borave u obalnom području Županije i žele istražiti i doživjeti autentične točke od interesa. Turizam temeljen na prirodi ključ je razvoja turizma u općini Gračac, gdje je naglasak stavljen na ravnotežu između prirodnih vrijednosti i turističkih aktivnosti s minimalnim ljudskim utjecajem na okoliš.

Područje Općine Gračac, uz svoj povoljan zemljopisni položaj te specifična prostorna obilježja, čini veliki potencijal za razvoj specifičnih oblika turizma poput odmorišnog, avanturističkog, planinskog, izletničkog i ostalih. Smještaj na raskrižju važnih prometnih pravaca, blizina autoceste, željeznice i destinacija poput nacionalnih parkova čini ovaj prostor izrazitim tranzitnim područjem kojim tijekom godine prođu tisuće stranih i domaćih posjetitelja na putovanju prema jadranskoj obali. Time se otvara prostor i za razvoj turističke infrastrukture, smještajnih kapaciteta te autohtone gastronomske ponude. Osim lokacije, razvojni potencijal u sektoru turizma čine i prirodni resursi kojim Općina Gračac obiluje. Uz veliku šumsku površinu, riječna i druga prirodna bogatstva značajni su blizina zaštićenih područja i jadranske obale. Naime, u blizini općine se nalaze čak četiri nacionalna parka te dva parka prirode pri čemu se jedan od njih, Park prirode Velebit, proteže i na područje Općine Gračac.

Prema podacima Turističke zajednice Zadarske županije ukupni broj smještajnih jedinica na području općine Gračac u 2021. godini iznosi 124 koje sadržavaju ukupno 334 ležaja. Podjednako sudjeluju objekti u domaćinstvu i ostali ugostiteljski objekti za smještaj. Smještaj je u trendu laganog porasta zahvaljujući povećanom broju ležaja u ponudi (naglašeno tijekom visoke sezone). Skoro svi smještajni kapaciteta koncentrirani su u sklopu samog mjesta Gračac. Ugostiteljska ponuda Općine je za razliku od smještaja koncentrirana uz glavne magistralne puteve, ali se mogu istaknuti restorani Kralj Zvonimir i Tomić. Na temelju podataka dobivenih iz sustava eVisitor, može se procijeniti da je u 2020. u Gračacu ostvareno ukupno 638 dolazaka i 1.874 noćenja. Veći broj dolazaka i noćenja zabilježen je od strane inozemnih turista.

Iz činjenice da je najveća Općina u RH kao i iz činjenice da graniči s dvije Županije i BiH, može se konstatirati da postoji dostatna količina točaka od interesa koje se mogu staviti u funkciju turizma. Prirodna baština Općine je iznimne atraktivnosti (u slučaju Cerovačkih pećina, Vrela Une i Zrmanje) dok je ostatak prirodnih atrakcija zadovoljavajuće razine očuvanosti. Ono što je činjenica, da u smislu razvoja turizma navedene atrakcije trebaju nužno privođenje svrsi u obliku opremanja s turističkom infrastrukturom. Kulturna baština i atrakcije su skromnijih karakteristika i prvenstveno se odnose na multi konfesionalnost Općine (katoličke i pravoslavne crkve) te uz to folklorni i umjetnički izričaj. Arheološki ostaci Zvonigrada te stari most Otuča se ne mogu staviti kao primarni ili sekundarni elementi razvoja turizma Općine. Od ostalih atrakcija mogu se navesti mogućnosti mapiranja planinarskih / MTB staza (neke su i označene zahvaljujući naporima lokalnog planinarskog društva), postojeći enduro događaj (Extreme enduro Lika) te manji lokalni događaji koje organizira Općina prije svega radi lokalnog stanovništva.

Nadalje, u Općini Gračac organiziraju se brojne manifestacije i zanimljiva događanja kojima se obogaćuje kulturna, turistička i multimedijaska ponuda Općine:

- a. **Jesen u Gračacu*** – tradicionalno se održava u listopadu svake godine. Cilj organizatora jest okupljanje i predstavljanje lokalne tradicije, proizvoda obrtničkih i poljoprivrednih proizvođača te autohtone gastronomske ponude. Ova tradicionalna, gospodarska, kulturno – umjetnička manifestacija je prilika za druženje i upoznavanje, razmjenu znanja i iskustva, ali i za prodaju, odnosno kupnju autohtonih proizvoda ovog kraja.
- b. **Božić u Gračacu*** - sajam se tradicionalno održava u prosincu svake godine. Na sajmu budu izložene prigodne rukotvorine (božićni ukrasi, čestitke, pokloni i razne božićne dekoracije) koje su izradila djeca iz Dječjeg vrtića „Baltazar“, učenici Osnovne škole Nikole Tesle i Srednje škole Gračac te Udruge Vilin Dol i Prospero. 2018. godine, zbog dobre posjećenosti i odaziva ljudi na sajmu “Jesen u Gračacu”, lokalni OPG-ovi su se prvi puta prijavili na “Božićni sajam” kako bi i na njemu izložili svoje proizvode i upotpunili ponudu sajma.
- c. **Extreme enduro Lika*** - moto utrka Extreme enduro Lika organizira se u suradnji Moto kluba Azaelas i OPG-ova s područja Općine Gračac. OPG-ovi u sklopu ove manifestacije nude svoje autohtone proizvode posjetiteljima i sudionicima natjecanja. Utrka je međunarodnog karaktera, a održava se svake godine u rujnu, u trajanju od dva dana u malom mjestu Kunovac Kupirovački.
- d. **Maskenbal u Gračacu*** - Općina Gračac u suradnji s Osnovnom školom Nikole Tesle svake godine organizira maskenbal za vrijeme poklada za djecu s područja Gračaca. U program maskenbala uključeni su predstava, izbor najbolje maske i karnevalska povorka kroz Općinu.

ZAŠTITA OKOLIŠA

Na području Općine Gračac prikupljanje, odvoz i zbrinjavanje komunalnog otpada koji nastaje u kućanstvima i gospodarstvu obavlja trgovačko društvo GRAČAC ČISTOĆA d.o.o., za obavljanje komunalne djelatnosti Gračac. GRAČAC ČISTOĆA d.o.o. u 100 %-tnom je vlasništvu jedinice lokalne samouprave Općine Gračac koje je osnovano 2013. godine kao općinska komunalna ustanova te od tada djeluje pod istim nazivom. Danas komunalnu djelatnost GRAČAC ČISTOĆA d.o.o. obavlja s 19 zaposlenih djelatnika, na području koje obuhvaća površinu od 957,19 km, s preko 4.690 stanovnika i nekoliko većih i manjih gospodarskih subjekata, zdravstvenih, obrazovnih, kulturnih, sportskih i ostalih ustanova i društava. Iz navedenih podataka, očit je nedostatak ljudskih kapaciteta za učinkovito provođenje posla. Isto tako, velik problem je i nedostatak odgovarajuće mehanizacije.

Prikupljeni otpad s područja Općine Gračac do zatvaranja odlagališta, GRAČAC ČISTOĆA d.o.o. je odvozilo i odlagalo na odlagalište Stražbenica kojim je do tada upravljalo. Odlagalište Stražbenica je dana 29.07.2019. godine zatvoreno te je u planu za sanaciju. U tijeku je izrada projektne dokumentacije s kojom će se Općina Gračac prijaviti na natječaj za sanaciju navedenog zatvorenog odlagališta. Nakon zatvaranja odlagališta otpad se privremeno odlaže na privremeno odlagalište „Kljakovača“ Obrovac do uspostave rada Centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje kada je u planu odvoz otpada putem pretovarne stanice Gračac koja je trenutno u izgradnji i zbrinjavanje otpada u CGO Biljane Donje. Također, općina Gračac redovito radi na sanaciji divljih odlagališta koja se pojavljuju zbog nedovoljne osviještenosti stanovnika Općine o razvrstavanju otpada i zaštiti okoliša.

Gračac Čistoća d.o.o. u suradnji s jedinicom lokalne samouprave, odnosno Općinom Gračac te Zadarskom županijom i Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti uvelo je organizirani sustav odvojenog sakupljanja otpada putem zelenih otoka. Na području Općine Gračac sagrađena su 2 zelena otoka u naselju Gračac i 1 zeleni otok u naselju Srb koji sadrže spremnike za papir, staklo, metal i plastiku volumena 1.100 litara. Zeleni otok je uređeno, ograđeno i pristupno mjesto na javnoj površini gdje se nalaze spremnici (kontejneri) za selektivno odlaganje otpada.

Općina Gračac sufinancira izgradnju županijskog centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje u sklopu koje se sufinancira izgradnja Pretovarne stanice Gračac za koju je Općina Gračac osigurala zemljište te sufinancirala dio projektne dokumentacije.

Prema Zakonu o održivom gospodarenju otpadom je JLS-ovima uvedena obveza da se osigura funkcioniranje jednog ili više reciklažnih dvorišta ovisno o broju stanovnika JLS-a. Iako je u Zakonu o gospodarenju otpadom propisano da je za JLS s više od 1.500 stanovnika potrebno izgraditi jedno reciklažno dvorište, primjenom ZOGO-a je zamijećeno da se taj kriterij može povećati na 3.000 stanovnika zbog smanjenja operativnih troškova JLS-u, a bez da se ugrozi ispunjenje cilja. S obzirom na navedeno, na području Općine Gračac potrebno je uspostaviti jedno reciklažno dvorište što je projektom „Izgradnje reciklažnog dvorišta Gračac“ i ostvareno. Općina Gračac je 2019.-2020. provela projekt izgradnje i opremanja reciklažnog dvorišta u naselju Gračac za sve stanovnike s područja Općine, a projekt je sufinancirala Europska unija iz Kohezijskog fonda. Također, Općina Gračac nabavila je i mobilno reciklažno dvorište kojeg Gračac Čistoća d.o.o. dovodi u 10 naselja s područja Općine 2 puta godišnje.

KOMUNALNA I PROMETNA INFRASTRUKTURA

Prostor općine Gračac ima važan geoprometni položaj preko kojeg se ostvaruje međusobno prometno povezivanje cjelokupnog teritorija kako Republike Hrvatske tako i Zadarske županije. Ovim područjem prolaze javne ceste i željezničke pruge preko kojih je Zadarska županija prometno povezana s unutrašnjim prostorom Republike Hrvatske, s okolnim prostorom susjednih županija (Šibensko-kninska i Ličko-senjska), kao i s prostorom susjedne države Republike BiH.

Promet na području općine Gračac najintenzivniji je na državnim cestama, dok ostala cestovna mreža ima neznatno prometno opterećenje. Područjem Gračaca prolazi ukupno pet državnih cesta od kojih posebno treba izdvojiti D1 ukupne dužine od 421,2 km, a koja se pruža u smjeru sjever – jug od graničnog prijelaza Macelj (granica Republike Slovenije) preko Krapine, Zagreba, Karlovca, Gračaca, Knina, Sinja do Splita. Od Zagreba do Gračaca dužina D1 iznosi 217 km, a od Gračaca do Splita 140,2 km što položaj Gračaca čini izuzetno važnom prometnom lokacijom za sve koji putuju između ta dva urbana središta koristeći D1.

Kroz Općinu Gračac prolazi 5 županijskih cesta ukupne duljine 73,939 km i 24 lokalne ceste ukupne duljine 147,566 km. Autoceste na ovom području nema, međutim, stanovnici Općine Gračac imaju priključak na autocestu preko raskrižja Sveti Rok na 25 km udaljenosti od središta Općine. Državne i većina županijskih javnih cesta na području općine Gračac su modernizirane po postojećim trasama pa je prometna povezanost pripadajućeg prostora međusobno i sa susjednim područjem Zadarske županije i Republike Hrvatske uglavnom zadovoljavajuća. Područje Općine autobusno je povezano sa Zadrom (županijska linija Zadar – Gračac) te linijama koje staju u prolasku s i prema kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske. Među povezanost mjesta u Općini javnim prijevozom praktično ne postoji.

Pojedine dionice županijskih i lokalnih javnih cesta imaju nepovoljne horizontalne i vertikalne tehničke elemente, poprečne profile neadekvatne širine te dotrajalu kolničku konstrukciju. Kroz naselja uglavnom nisu izgrađeni nogostupi. Nekategorizirane prometnice na području općine Gračac ne zadovoljavaju prometne zahtjeve jer su neadekvatne širine, imaju nepovoljne tehničke elemente i uglavnom su bez suvremenog kolničkog zastora pa ne pružaju potrebnu razinu prometne sigurnosti. Velik problem predstavljaju i neriješeni imovinsko-pravni odnosi pa je potrebno napraviti i katastarske izmjene.

Područjem općine Gračac prolaze dvije željezničke trase: trasa postojeće željezničke pruge Zagreb-Knin-Split, tzv. "lička pruga" i trasa međunarodne željezničke pruge Zagreb-Bihać-Knin-Split, tzv. "unska pruga", koje imaju karakter magistralne pomoćne pruge. Obje trase predstavljaju značajne prometne koridore u gospodarskom sustavu Hrvatske. Nekoć se više koristio koridor "unske pruge". Danas je važniji koridor "ličke pruge", tj. pravac u smjeru Gospić-Knin.

Područje općine je, s obzirom na konfiguraciju prostora, dobro pokriveno signalom mreže pokretnih telekomunikacija. Signalom pokretne mreže pokriveni su svi glavni pravci kao i većina naselja u općini Gračac. U općini Gračac Hrvatski Telekom je instalirao ukupno 13 pristupnih točaka, na pet vanjskih i osam unutarnjih lokacija. Time je omogućen besplatan pristup WiFi internetu na lokacijama kao što su upravna zgrada općine Gračac, KIC „Napredak“ Gračac, knjižnica i čitaonica Gračac te u ulici Nikole Tesle i Školskoj ulici kao i Parku sv. Jurja.

Zahvaljujući programu WiFi4EU lokalno stanovništvo i posjetitelji imaju se brz pristup Internetu u glavnim središtima javnog života poput trgova, parkova, knjižnica, javnih zgrada i slično.

Vodoopskrbni i odvodni sustav pod operativnim je upravljanjem poduzeća Gračac Vodovod i odvodnja d.o.o.. Vodoopskrbni sustav obuhvaća područje Općine Gračac i Općine Lovinac unutar Ličko-senjske županije (naselja Ričice i Štikada). Pod upravom poduzeća nalaze se 2 sustava i 1 lokalni vodovod:

- ❖ **Sustav „Štikada-Gračac“** – opskrbljuje vodom naselje Gračac na području Zadarske županije te naselja Štikada i Ričice na području Ličko-Senjske županije;
- ❖ **Sustav „Srb“** – opskrbljuje naselja Gornji i Donji Srb, Kruškovača, Neteku i Begluke,
- ❖ **Lokalni vodovod „Bruvno“** – opskrbljuje naselje Bruvno.

Osim navedenih vodovoda unutar Općine Gračac nalaze se i vodovodi koji nisu pod upravom JIVU Gračac vodovoda i odvodnje d.o.o., već njima upravljaju mjesne uprave ili lokalni vodovodi drugih općina:

- ❖ Lokalni vodovod „Lička Kaldrma“ – opskrbljuje naselja Lička Kaldrma i Ličko Dugo Polje,
- ❖ Lokalni vodovod „Mazin“ – opskrbljuje naselja Mazin, Varoš i Mandić Draga,
- ❖ Lokalni vodovod „Donja Suvaja“ – opskrbljuje najveći dio naselja Donja Suvaja,
- ❖ Vodoopskrba naselja „Brotinja“ (djelomično izvedena i trenutno nije u funkciji).

Također, izvedene su i manje mjesne mreže:

- ❖ Lokalna mreža „Osredci“, i
- ❖ Lokalna mreža „Kupirovo“.

Vodoopskrba preostalih naselja na području općine Gračac svodi se na korištenje izvorskih i tekućih voda koje nisu kaptirane ni dovedene do potrošača. Postojeće stanje vodoopskrbe na području općine Gračac ne zadovoljava, kako u pogledu pokrivenosti općine, tako ni u pogledu stanja izgrađenosti vodnih građevina. Stoga, neriješena vodoopskrba već godinama predstavlja kritičan faktor razvoja i funkcioniranja cjelokupnog područja općine Gračac. Glavni problemi u svezi s rješavanjem vodoopskrbe ovog područja su: nedostatak vode zbog nepovoljnog prostornog položaja najizdašnijih izvorišta u odnosu na glavne potrošače, mali kapacitet i nepovoljna vremenska raspodjela izdašnosti lokalnih izvorišta koji se sada koriste za vodoopskrbu na pojedinim područjima te nerazvijenost distribucijskog sustava.

Za rješenje vodoopskrbe na dijelu područja općine Gračac izrađena je Studija „Vodoopskrba općine Gračac“, od Općeg vodoprivrednog poduzeća za vodno područje dalmatinskih slivova iz Splita, 1981. godine. U istoj je definirana koncepcija dovoda vode s pojedinih izvorišta, glavni cjevovodi i glavne vodne građevine koje su potrebne za trajno kvalitetno rješenje vodoopskrbe.

Općina Gračac ima izgrađeni sustav odvodnje u naseljima Gračac i Srb s duljinom mreže oko 10,6 km. Uslugu javne odvodnje pruža JIVU Gračac vodovod i odvodnja d.o.o., a ostala naselja

unutar općine nemaju izgrađeni sustav odvodnje, već se otpadne vode ispuštaju u septičke jame ili direktno u podzemlje bez pročišćavanja čime se značajno utječe na zagađenje podzemlja, naročito u ljetnom razdoblju zbog utjecaja turizma. Ne postoji organizirano prikupljanje i zbrinjavanje otpadnih voda iz individualnih sustava.

Iz navedenih podataka, vidljivo je da je stanje odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području Općine Gračac nezadovoljavajuće. Stoga, kako bi se povećao životni standard lokalnog stanovništva te kako bi se očuvala priroda i okoliš, 13 općina i 2 grada s područja Zadarske županije potpisali su sporazum o sufinanciranju izrade studije izvodivosti za izgradnju aglomeracije Karinskog i Novigradskog mora, koja će obuhvatiti više od pola Zadarske županije. Projekt „Izrada studijske dokumentacije za izgradnju vodno-komunalne infrastrukture aglomeracija Karinskog i Novigradskog mora” ukupne vrijednosti 3.732.500 kuna s PDV-om financiraju Hrvatske vode s 85 %, a 15 % zajednički jedinice lokalne samouprave potpisnice sporazuma. Ovim projektom 13 općina i 2 grada zajedno kreću u izgradnju vodovoda i kanalizacije.

Kroz područje općine Gračac u njegovom jugozapadnom dijelu, a u blizini naselja Gračac izgrađen je regionalni (magistralni) plinovod. Za prijenosnu mrežu izrađen je Idejni projekt opskrbe plinom Zadarske županije (Energetski institut „Hrvoje Požar“ d.o.o., 11. 2003), kojim su određene načelne trase srednjetačne plinske mreže te lokacije regulacijskih stanica za područje općine.

Od komunalne infrastrukture u Općini Gračac postoji 4 mjesna groblja i 2 mrtvačnice:

- G1 - groblje „Katoličko Gračac“- 9.750,00 m²
- G2 - groblje „Pravoslavno Gračac“- 23.145,00 m²
- G3 - groblje „Pravoslavno Srb“- 11.204,00 m²
- G4 - groblje u Kijani-Vranska- 1.090,00 m²
- G5 – groblje u Suvaji – 8.822,00 m²
- mrtvačnica na „Katoličkom groblju Gračac“

Od navedenih groblja, Općina jedino ne održava groblje u Kijanima, ali ono postoji na njezinom području.

Dosadašnji elektroenergetski sustav na području općine Gračac možemo podijeliti na dva konzumna područja: TS 110/35/10 kV „GRAČAC“ i TS 35/10 kV „GRAČAC 1“. Napajanje TS 110/35/10 kV „GRAČAC“ osigurano je iz dva pravca dalekovodima DV 110 kV čime je zadovoljena pouzdanost sustava. Trafostanica TS 35/10 kV „GRAČAC 1“ napaja se putem dalekovoda DV 35 kV iz TS 110/35/10 kV „GRAČAC“ s jedne strane i TS 35/10 kV „LIČKO CERJE“ s druge strane.

Na području općine Gračac nema velikih centara i velikih industrijskih potrošača i stoga nema potrebe za izgradnjom većih klasičnih izvora energije već se potrebno orijentirati na proizvodnju energije iz obnovljivih izvora što joj u budućnosti može biti i prednost (razvoj turizma, propisi EU i sl.). Prostor općine Gračac ima predispozicije prvenstveno za korištenje vjetroelektrana i malih hidroelektrana. Na području općine Gračac izgrađena je:

1. Vjetroelektrana Velika Popina koja je u pogon puštena u siječnju 2011. Vjetroelektrana se sastoji od 4 Siemensova SWT 93 2,3 MW vjetroagregata, čime joj ukupna snaga iznosi 9,2 MW. Predviđena je godišnja proizvodnja od 26 000 MWh električne energije.
2. Vjetroelektrana Poštak ili VE Poštak koja se nalazi u blizini Vjetroelektrane Velika Popina, a u pogon je puštena u listopadu 2017. Vjetroelektrana se sastoji od 13 Siemensova SWT 108 3,4 MW vjetroagregata, čime joj ukupna snaga iznosi 44,2 MW. Vjetroagregati su priključeni na 110 kV razvodnu mrežu. Predviđa se proizvodnja od 110 GWh električne energije godišnje, što bi trebalo biti dovoljno za 26 000 kućanstava.

Također, planira se izgradnja Vjetroelektrane Bruvno. Za istu je izrađen Elaborat zaštite okoliša, a projekt koji se razmatra Elaboratom je smanjenje broja i promjena tehničkih karakteristika vjetroagregata. Slična situacija odvija se i s gradnjom Vjetroelektrane Otrić. Kako bi se ponovno nastavio razvoj projekta vjetroelektrane Otrić te ishodišta lokacijska dozvola potrebno je ishoditi Rješenje o prihvatljivosti zahvata za okoliš i ekološku mrežu. S obzirom na to da je potrebno ishoditi novu lokacijsku dozvolu nositelj projekta je uskladio projekt po načelima najbolje prakse s novim tipovima vjetroagregata veće snage čime se u odnosu na prijašnja rješenja omogućava korištenje manjeg broja energetski i prostorno učinkovitijih vjetroagregata. Stoga, prema Idejnom rješenju na temelju kojeg se izrađuje Elaborat, ukupna snaga vjetroelektrane iznosi maksimalno 20 MW koju će ostvarivati 4 vjetroagregata, a ukupna dužina servisnih prometnica iznosi 3,8 km.

Osim navedenih elektrana, na području Općine Gračac nalazi se i vjetroelektrana Mazin 2. Za ovu elektranu je, također, u tijeku rješavanje papirologije. Čim sve stavke budu riješene, vjetroelektrana će započeti s radom.

Javna rasvjeta nije provedena u svim naseljima Općine Gračac. LED javna rasvjeta je u cijelosti postavljena samo u naselju Gračac i Donji Srb, dok je u Gornjoj i Donjoj Suvaji djelomično postavljena. Trenutno je u tijeku početak provedbe projekta postavljanja LED rasvjete u naselju Velika Popina. Sva rasvjeta koja se bude mijenjala u naselju Gračac i okolnim mjestima će biti zamijenjena s LED rasvjetom.

ODGOJNO-OBRAZOVNA INFRASTRUKTURA

Djeci s područja Općine Gračac je omogućen boravak u Dječjem vrtiću Baltazar. Vrtić je osnovan 1999. godine te je kategoriziran kao vrtić s jaslicama. O djeci u vrtiću brine 8 stalno zaposlenih odgajateljica. U dječjem vrtiću rad se provodi kroz četiri odgojne skupine: jedna odgojna skupina jaslica, 2 odgojne skupine vrtića i jedna skupina predškole. Od redovitih programa djeca borave na petosatnom i desetosatnom boravku, od dodatnih programa na raspolaganju je i program za djecu s posebnim potrebama. Dječji vrtić Baltazar je prizemna zgrada, namijenjena je isključivo za rad s djecom. Iznosi oko 596 m² unutrašnjeg prostora i 3718 m² travnjaka na kojem su smješteni tobogani, ljuljačke, klackalice i ostala didaktička oprema namijenjena aktivnostima za vanjski prostor.

Prije 26 godina, u jesen 1995. g., Osnovna škola Nikole Tesle je započela s radom u prostorijama Srednje škole Gračac u iščekivanju obnavljanja zgrade u kojoj se nekada odvijala nastava. Želja za vlastitim prostorom se ostvarila 2003. godine kada je obnovljena današnja

školska zgrada. Posljednji radovi na Školi su završeni energetsom obnovom 2019. godine. Energetskom obnovom Škole iz bespovratnih sredstava uštedjet će se određeni novac koji će biti usmjeren na edukaciju osoblja, ali i učenika. Energetskim pregledom je utvrđeno da je zgradi škole nužna moguća primjena mjera energetske učinkovitosti, a predloženim mjerama iz ovog projekta energetski razred zgrade škole poboljšana je iz E u B razred. U pogledu toplinske zaštite zbog racionalne uporabe energije, odrađena je sanacija fasade odnosno vanjske ovojnice zgrade.

Skromna brojka od 24 učenika na početku rada Škole je znatno porasla s godinama. Danas školu pohađa 226 učenika od kojih su veliki broj putnici, a neki, da bi pohađali osnovnu školu, dnevno putuju i do 80 km. Škola u svom sastavu ima Područnu školu Srb koju, u dva kombinirana odjela, pohađa 11 učenika. Učenici su smješteni u 6 odjela razredne nastave i 8 odjela predmetne nastave te dva kombinirana odjela u područnoj školi, što znači da ukupno ima 16 odjela.

Nastava je organizirana u jednoj smjeni i počinje u 8:30 h, a završava u 14:30 h. U Područnom odjelu Srb nastava počinje u 8:00 h radi organiziranja i usklađivanja odvoza učenika u Matičnu školu i Područni odjel. Osnovna škola zapošljava ukupno 44 djelatnika, od čega je 30 učitelja, 2 stručna suradnika, 1 pomoćnik u nastavi i ostali djelatnici.

Učenicima je omogućeno dodatno obrazovanje na predavanjima vezanim uz bitne društvene teme (Recikliraj za budućnost, Živim život bez nasilja, Sigurnost u prometu, Zdrav za 5, Zelena čestitka...). Svoja znanja i umijeće učenici mogu pokazati, ali i usavršiti, u sklopu Školske zadruge „Cerovac“ koja svoje proizvode i rukotvorine prezentira na sajmovima. U Školi se održavaju razne manifestacije koje okupljaju učenike radi druženja i učenja na zabavan način (Večer matematike, Medni dan, Festival znanosti...).

Škola ima ukupnu površinu od 3.540 m². Prostorno udovoljava potrebama s obzirom na broj učenika. Nastava se djelomično odvija u tzv. specijaliziranim učionicama, koje svojom opremom ne udovoljavaju pedagoškim standardima i ne razlikuju se mnogo od klasičnih učionica. U zgradi ima 19 učionica, kabinet kemije-biologije, tehničke kulture, informatička učionica, knjižnica, kuhinja s blagovaonicom te uredi za pedagoga, ravnatelja i administrativno osoblje. Školska sportska dvorana pruža zadovoljavajuće uvjete za rad, a koristi se i u popodnevnom satima (sportski klubovi, udruge građana). Potreba nabave namještaja kao i nabave suvremenih nastavnih pomagala i učila je stalna.

Djeca srednjoškolskog uzrasta s područja Općine Gračac pohađaju Srednju školu Gračac koja je osnovana 2000. godine. Nastava se održava u jednoj smjeni. Od dodatnih sadržaja u školi su dostupni kabinet za informatiku, knjižnica, sportska dvorana i školski park. U školi su dostupne i razne izvannastavne i izvanškolske aktivnosti poput malog nogometa, odbojke, eko škole, globe programa, kluba čitatelja, učeničke zadruge, šahovske grupe, izrade web stranica i uređivanja društvene mreže Facebook stranice škole. Zaposleno je 22 radnika od čega 16 nastavnika i 6 osoba na administrativno tehničkim poslovima.

Škola je prometno izolirana od drugih većih gradova kao i između mjesta unutar same općine Gračac. To svake godine otežava dolazak učenika iz udaljenih mjesta, u kojima žive, do Škole, kao i odlazak učenika na stručnu praksu. Većina zaposlenika škole također putuju i više od 100 km dnevno do svog radnog mjesta i nazad, što zimi stvara također probleme, zbog učestalih loših vremenskih uvjeta u kojima se zatvaraju ceste.

Specifičnost škole su terenske nastave, projektna nastava, praktična nastava te manji broj učenika u razrednom odjeljenju. Učenici SŠ Gračac svake godine odrađuju više terenskih nastava. Gotovo svake godine posjete barem jedan nacionalni park, barem jednu tvrtku u nekom većem gradu te provedu nekoliko terenskih nastava u prirodi, bilo u sklopu projekata bilo u sklopu nastavnog kurikuluma pojedinog predmeta. Manja razredna odjeljenja, do 15 učenika, omogućuju veću interakciju između učenika i nastavnika i veću količinu vremena koju svaki nastavnik može pružiti pojedinom učeniku.

U tekućoj školskoj godini nastava se izvodi u dva područja rada i dva različita četverogodišnja zanimanja. Područja rada: ekonomija, trgovina i poslovna administracija; šumarstvo, prerada i obrada drva. Zanimanja: ekonomist (u trajanju od 4 godine) i tehničar zaštite prirode (u trajanju od 4 godine).

ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

Zdravstvena djelatnost na području općine ostvaruje se kroz **Područnu ambulantu Gračac**, koja je u sastavu Doma zdravlja Zadarske županije. Na ovom području djeluju:

- tri ordinacije opće medicine,
- dvije stomatološke ordinacije,
- ginekološka ordinacija,
- ljekarna.

Ambulanta Gračac organizacijski ima na raspolaganju **Zavod za hitnu medicinu Zadarske županije – Ispostavu Gračac**, dok je najbliža opća bolnica u Gospiću udaljena oko 50 km od središta Općine. Zahvaljujući Županiji i Hrvatskom zavodu za hitnu medicinu koji su izdvojili sredstva, tijekom sezone općina Gračac ima liječnike tijekom vikenda koji tamo dežuraju. Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje je 2017. uručio ključeve četiri stana u vlasništvu Republike Hrvatske djelatnicima Zavoda za hitnu medicinu Zadarske županije, Ispostave Gračac. Stanovi se nalaze u novosagrađenoj stambenoj zgradi s 11 stanova u Gračacu, u Školskoj ulici, u čiju izgradnju je Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje uložio 4,9 milijuna kuna, uz veliki doprinos Općine Gračac koja je darovala zemljište za izgradnju. Dodjelom stanova djelatnicima Zavoda za hitnu medicinu, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje nastoji doprinijeti ostanku mladih ljudi deficitarnih zanimanja na području općine Gračac.

Na području Općine Gračac djeluje jedan od šest centara za socijalnu skrb Zadarske županije koja u sklopu svoje skrbi nude razne socijalne usluge. Socijalne usluge su sve aktivnosti, mjere i programi namijenjeni sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca, obitelji, skupina i zajednica te poboljšanju kvalitete njihovog života u zajednici. Socijalne usluge se pružaju korisnicima u njihovoj obitelji i lokalnoj zajednici kao izvaninstitucionalne ili kao institucionalne usluge koje se ostvaruju smještajem korisnika u domovima socijalne skrbi.

Centar za socijalnu skrb Gračac je ustrojen kao ustanova socijalne skrbi s javnim ovlastima. Osnivačka prava nad Centrom ima Republika Hrvatska, a prava i dužnosti osnivača obavlja Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. U Centru za socijalnu skrb je

zaposleno ukupno 4 djelatnika. Podružnice Obrovac, Gračac i Pag zaprimaju sve podneske koji se odnose na područje njihove mjesne nadležnosti (privremeno uzdržavanje, posredovanje, otuđenje imovine djece i odraslih pod skrbništvom, pokretanje postupka skrbništva, određivanje osobnog imena djeteta, smještaj djece, suglasnost za maloljetnički brak i priznavanje poslovne sposobnosti prije punoljetnosti, prijave i podneske u slučajevima nasilja u obitelji, potrebe zaštite i dobrobiti djece, prijave policije o počinjenim kaznenim djelima, kao i inicijalne prijave o poremećaju ponašanja, zahtjeve za posvojenje, udomiteljstvo i sve druge zahtjeve iz sustava socijalne skrbi).

U općini djeluje i **Općinsko društvo Crvenog križa Gračac** koje je osnovano 1995. godine i provodi sljedeće usluge: socijalne usluge, savjetovanje i pomaganje, pomoć u kući i psihoterapijska podrška. U sklopu Društva djeluju dva osnovna programa: „Mladež Crvenog križa“, koja se bavi humanitarnim radom i priprema se za natjecanja prve pomoći te „Mobilni tim“ za pomoć u kući. Crveni križ Gračac također organizira prijevoz povrijeđenih do mjesta za trijažu i prijevoza povrijeđenih do bolnice. Osim dostave humanitarnih pomoći najugroženijem dijelu stanovništva, Društvo pomaže starim i nemoćnim na terenu oko mjerenja krvnog tlaka i mjerenja šećera u krvi, kao i prijevozom stanovnika iz najudaljenijih mjesta prema naselju Gračac. Crveni križ Gračac provodi akcije dobrovoljnog darivanja krvi gdje ima oko 150 registriranih aktivnih darivatelja te imaju ustrojenu Službu traženja. Raspolaze s jednim terenskim vozilom koje zadovoljava njihove potrebe, posjeduje opremu za pružanje prve pomoći, vreće za spavanje i krevete u slučaju katastrofa.

SPORTSKO-REKREATIVNI SADRŽAJI I INFRASTRUKTURA

Mjesto koje sport zauzima u društvu ima veliku važnost i utjecaj. Sport predstavlja opće ljudsko dobro. Sport osim očuvanja zdravlja i stvaranja radnih i obrambenih sposobnosti, ima i značajnu društvenu ulogu. Ta uloga je usmjerena na odgojno – obrazovne vrijednosti i provjeru istih kroz uspjeh sudionika sa stalnom težnjom za napredak.

Od sportsko – rekreacijske infrastrukture područje Općine Gračac raspolaze sa:

- jednim nogometnim igralištem u naselju Gračac,
- tri sportske dvorane od kojih je jedna u okviru Osnovne škole Gračac, druga u okviru Srednje škole Gračac, dok treća se nalazi u područnoj školi u naselju Srb
- košarkaškim igralištem
- dječjim igralištima - postoje 2 dječja igrališta koja su u uporabi te jedno od Dječjeg vrtića Baltazar koje se koristi za djecu koja pohađaju dječji vrtić

Na području Općine Gračac polovica broja registriranih udruga bave se sportom. Stoga, u oblasti sporta i rekreacije treba povećati broj sportskih objekata i sadržaja. Općina Gračac sukladno svojim financijskim mogućnostima, kontinuirano pomaže u izgradnji i rekonstrukciji svih sportskih objekata na području Općine.

CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo na području Zadarske županije pa tako i Općine Gračac, ima dobru tradiciju te su preko raznovrsnih udruga zastupljene sve ključne djelatnosti. Prema podacima Registra udruga iz svibnja 2021. godine, na području općine Gračac registrirano je 43 aktivne udruge. Prema uvidu u raspoložive podatke, najviše je sportskih udruga, a slijede gospodarske udruge, kulturne udruge, socijalne udruge, udruge koje se bave održivim razvojem i zaštitom okoliša i prirode. Ostale udruge su zastupljene u manjem broju. Udruge postaju sve važnijim čimbenicima razvitka društva, a njihov broj i aktivnosti se povećavaju i o tome treba voditi računa kod izrade Prostornih planova niže razine.

Mnoge udruge nemaju sustavne izvore financiranja te svoje programe i aktivnosti uglavnom provode volonterski uz pojedinačna pokroviteljstva ili se financiraju iz proračuna Općine i članarina. Jedan od temeljnih problema „ovisnosti“ o proračunu jedinica lokalne samouprave je manjak znanja, vještina i kapaciteta općenito u udrugama o pisanju projekata i vođenja aktivne politike samoodrživosti. Članovi udruge nisu dovoljno informirani i obučeni za korištenje mogućnosti financiranja iz nacionalnih i europskih izvora.

VJERSKE ZAJEDNICE

U službenom popisu stanovnika iz 2011. godine, 2488 stanovnika općine Gračac se izjasnilo kao katolici, dok se pravoslavicima izjasnilo 2075 stanovnika. S obzirom na strukturu vjeroispovijesti stanovnika Gračaca postoje dvije crkve: Župna katolička crkva sv. Jurja mučenika i Srpska pravoslavna crkva Eprahija Gornjokarlovačka. Nakon katolika i pravoslavaca, najviše je onih koji su se izjasnili da nisu vjernici i ateisti, dok je broj ostalih vjerskih zajednica jako malen (manje od 1 % stanovništva).

PRIRODNA I KULTURNA BAŠTINA

Kulturna baština i atrakcije Općine Gračac su skromnijih karakteristika od prirodne baštine i prvenstveno se odnose na multi konfesionalnost Općine (katoličke i pravoslavne crkve) te uz to folklorni i umjetnički izričaj.

Prema podacima Ministarstva kulture, na području Općine Gračac nalazi se 10 zaštićenih kulturnih dobara, a sva pripadaju vrsti nepokretnih pojedinačnih kulturnih dobara. Prema klasifikaciji kulturnih dobara, osam ih je sakralne graditeljske baštine te po jedna vojna i obrambena građevina i komunalna i tehnička građevina. Kulturna dobra sakralne graditeljske baštine su: Crkva Vaznesenja Gospodnjega, Crkva sv. Jurja Mučenika, Crkva Rođenja Presvete Bogorodice, Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije, Crkva sv. Proroka Ilije, Crkva Uspenja Presvete Bogorodice, Pravoslavna Crkva sv. Paraskeve (sv. Petke) i Crkva sv. Jovana Preteče. Ostatci staroga grada Zvonigrada su vojna i obrambena građevina, a Stari most na rijeci Otuči spada u komunalnu i tehničku građevinu. Detaljan pregled zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara je dan u sljedećoj tablici.

Oznaka dobra	Lokacija	Naziv	Vrsta kulturnog dobra	Status kulturnog dobra	Klasifikacija
RZG-0232-1969.	Palanka	Ostatci staroga grada Zvonigrada	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Vojna i obrambene građevina
Z-6006	Donja Suvaja	Crkva Vaznesenja Gospodnjega	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina
Z-6005	Gračac	Crkva sv. Jurja Mučenika	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina
Z-6106	Gračac	Stari most na rijeci Otuči	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Komunalna i tehnička građevina
Z-6004	Mazin	Crkva Rođenja Presvete Bogorodice	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina
Z-6011	Palanka	Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina
Z-6024	Velika Popina	Crkva sv. Proroka Ilije	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina
Z-6360	Deringaj	Crkva Uspenja Presvete Bogorodice	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina
Z-6350	Pribudić	Pravoslavna Crkva sv. Paraskeve (sv. Petke)	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina
Z-7047	Bruvno	Crkva sv. Jovana Preteče	Nepokretna pojedinačna	Zaštićeno kulturno dobro	Sakralna građevina

Izvor: Ministarstvo kulture. Registar kulturnih dobara 2021.

Od zaštićenih prirodnih resursa, na području općine Gračac se nalazi jedno zaštićeno područje i jedan spomenik prirode. Park prirode Velebit rasprostire se na području Zadarske županije, Šibensko–kninske županije i Ličko–senjske županije. Od njegove ukupne površine u Zadarskoj županiji se nalazi 57.028,91 ha, od čega se 17.527,86 ha, odnosno 30,73 %, nalazi na području općine Gračac.

Posebno su atraktivne **Cerovačke pećine** na južnom dijelu Parka zaštićene kategorijom posebni geomorfološki rezervat. Kompleks se sastoji od tri špilje (Donja, Srednja i Gornja) s ukupno 4 km istraženih kanala. Ujedno su jedan od najpoznatijih i najznačajnijih speleoloških objekata u Hrvatskoj. Za turistički posjet uređeno je prvih 700 m Donje i Gornje špilje.

U svrhu valorizacije ovog iznimno značajno resursa, Zadarska županija je projektom „Unaprjeđenje sustava posjećivanja i interpretacije prirode Cerovačkih špilja“ imala za cilj

oživjeti ovaj prirodni resurs koji je zbog neodržavanja i premalog posjećivanja zanemaren. Ustanova Park prirode Velebit je u suradnji sa Zadarskom županijom, općinom Gračac, Naturom Jaderom i Speleološkim savezom Zagreb potpisala sporazum o partnerstvu, dok je Fond za zaštitu okoliša podržao financiranje projektne dokumentaciju s iznosom od 2.000.000,00 kn.

U blizini mjesta Donja Suvaja nalazi se hidrološki spomenik prirode **Vrelo Une**. Zaštićen je 1968. godine i prostire se na površini od 9,58 ha. Područje se u cjelini nalazi u Zadarskoj županiji i u kategoriji je područja značajnog za očuvanje ptica. Vrelo Une je jedno od najljepših u Hrvatskoj i po osobinama je krško, veličine 30 x 15 m, okruženo strmim kanjonskim stranama dužine oko 150 m. Već nakon dvadesetak metara od vrela Una, nalazi se prvi slap visok oko 2 m, a nakon 100 m dolazi se do razgranatog slapišta visine 3 – 4 m preko kamenih blokova.

Ekološka mreža NATURA

Natura 2000 je ekološka mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Njezin cilj je očuvati ili ponovno uspostaviti povoljno stanje više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta te oko 230 prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova.

Na području Općine Gračac nalazi se područje pod zaštitom ekološke mreže Natura 2000. Od zaštićenih područja, očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove najvećim dijelom pripadaju Parku prirode Velebit, dok ostala područja pod navedenom kategorijom zaštite jesu Kanjon Une, Lisac, Poštak, Bulji i Bruvno. Natura 2000 obuhvaća i područja očuvanja značajna za ptice na području Gračaca, a obuhvaćaju: Lička krška polja i područje Velebita.

3. Popis prioriteta djelovanja u području nadležnosti samoupravne jedinice s obrazloženjem njihova odabira

Zaključci pregleda stanja te SWOT analize ukazali su na konkretne mogućnosti i koncepcije razvoja Općine Gračac temeljem kojih su definirani razvojna vizija i ciljevi razvoja Općine. Daljnjim razmatranjem za svaki od postavljenih ciljeva definirani su prioriteti razvoja Općine, a za svaki prioritet razrađene su mjere koje uz opis mjere i ključne aktivnosti sadrže precizno definirane korisnike te indikatore za vrjednovanje razine doprinosa pojedine mjere konkretnom prioritetu odnosno cilju.

Sukladno tome, Općina Gračac u razdoblju 2021.-2025. svoje djelovanje usmjerit će na provedbu mjera u okviru tri prioriteta:

1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva zasnovanog na poduzetničkoj klimi, poljoprivredi i raznovrsnoj turističkoj ponudi
2. Unapređenje infrastrukturnog sustava Općine na načelima održivog razvoja
3. Opći rast životnog standarda uz razvoj ljudskih potencijala i mjera socijalne politike

1. Razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva zasnovanog na poduzetničkoj klimi, poljoprivredi i raznovrsnoj turističkoj ponudi

Gospodarstvo je jedan od najvažnijih čimbenika razvoja nekog područja. Tržišno konkurentni i održivi poduzetnici, uz proizvode dodane vrijednosti, preduvjet su za razvoj gospodarstva i društva u cjelini.

Prvim prioritetom želi se olakšati poslovanje postojećim poduzetnicima te privući nova ulaganja u poslovne subjekte. Razvoj poslovnog okruženja podrazumijeva zdravu poduzetničku klimu baziranu na educiranoj radnoj snazi. Educiranjem postojećih i budućih poduzetnika te stavljanjem u funkciju postojeće poslovne infrastrukture poboljšat će se zapošljavanje lokalnog stanovništva i privlačenje radne snage iz drugih općina i gradova. Zbog nedostatka odgovarajuće institucije za promociju poduzetništva kao i institucije za prezentaciju sadržaja Općine žele se uspostaviti poduzetničko potporna institucija poput poduzetničkog inkubatora.

Za poticanje daljnjeg razvoja i unaprjeđenja gospodarstva u cijelosti važno je nastaviti osiguravati uvjete za poduzetnike početnike i obrtnike, promicati kulturu poduzetništva i obrtništva, ukazati na mogućnosti pokretanja poduzetništva mladih, potaknuti korištenje novih tehnologija, inovacija, znanja te osigurati veću informiranost i stručnu podršku u svrhu intenzivnijeg korištenja strukturnih fondova za financiranje poduzetničkih projekata. Osim bespovratnih sredstava, poduzetnicima i poduzetnicima početnicima na raspolaganju su još i kreditna jamstva i poticajni povratni krediti.

Poljoprivreda na području općine Gračac predstavlja važnu gospodarsku granu. Faktori zbog kojih bi unaprjeđenje poljoprivrede i ribarstva imalo važan učinak na gospodarstvo i život stanovnika Općine Gračac su: postojanje brojnih poljoprivrednih gospodarstava registriranih na području Općine, duga poljoprivredna tradicija, značajni zemljišni potencijali, velike ribnjačarske površine, tradicija stanovništva bavljenja stočarstvom i voćarstvom i raspoloživost velikih poljoprivrednih površina, osobito voćnjaka.

Područje općine Gračac, kao i čitave Like, poznato je po visokokvalitetnim (tradicijskim) proizvodima područja kao što su lički krumpir, lička janjetina, sir škripavac, med, šljivovica te brojni suhomesnati proizvodi, koji uz razvoj ekstenzivnog stočarstva, ratarstva, povrtlarstva i voćarstva (prije svega uzgoj šljive) mogu biti daljnji nositelji (gospodarskog) razvoja područja. Budući da je područje općine Gračac i šire okolice tradicionalni stočarski kraj, poljoprivredna gospodarstva uglavnom imaju karakteristike mješovitog tipa (stočarstvo i ratarstvo). Najvažnije grane stočarstva su ovčarstvo (proizvodnja mesa), govedarstvo (proizvodnja mesa i kravljeg mlijeka) i kozarstvo.

U cilju osiguranja osnovnih infrastrukturnih pretpostavki za razvoj poljoprivrednog sektora nužno je ulagati u izgradnju i modernizaciju poljoprivredne infrastrukture i sustave navodnjavanja čijom bi se primjenom osigurao veći prinos poljoprivredne proizvodnje, a time i veći prihodi poljoprivrednika. Na prostoru Općine nedostaju zadružni oblici djelovanja poljoprivrednika, a u cilju njihovog zajedničkog nastupa na tržištu te lakšeg plasmana poljoprivrednih proizvoda, potrebno je poticati poljoprivrednike na umrežavanje. Također, planira se izgraditi i seljačka tržnica kako bi poljoprivrednici mogli izlagati i prodavati svoje proizvode te tako jačati konkurentnost.

Budući da se radi o prostoru koji obilježava očuvana priroda, poljoprivredni razvoj trebalo bi usmjeravati u pravcu ekološke poljoprivrede koja u današnje vrijeme zauzima sve važnije mjesto diljem Europe i RH. Ekološka poljoprivreda je u potpunosti integrirana u politiku ruralnog razvoja i ima dugoročno strateško značenje za održivi razvoj čitavog hrvatskog ruralnog prostora, s druge strane potrebno je postojeću konvencionalnu proizvodnju učiniti održivijom i konkurentnijom kroz rekonstrukciju i modernizaciju poljoprivrednih gospodarstava te diverzifikaciju proizvodnje na istim.

Ovim prioritetom se nastoji potaknuti razvoj turizma baziranog na tradiciji te kulturnoj i prirodnoj baštini Općine Gračac. S obzirom na prostorne, prirodne i kulturne karakteristike, određeni oblici turizma imaju značajnu priliku razvoja, i to u vidu izletničkog, ribolovnog i lovnog, aktivnog i avanturističkog, sportsko-rekreacijskog i eko turizma, ali i u vidu samostalne ponude razvojem vlastitih atrakcija i smještajnih kapaciteta za turiste u smislu manjih hotela, pansiona, seoskih domaćinstava, kampova, odmorišta s pružanjem B&B (Bed & Breakfast) usluge i slično. Da bi se razvila turistička ponuda potrebno je realizirati niz mjera i projekata, kao što je, primjerice, postavljanje turističke signalizacije, uređenje vidikovaca, izgradnja Centra izvrsnosti Cerovačke špilje, uređenje izletišta, pješačkih i biciklističkih staza, izgradnja MTB parka (park brdskog biciklizma), izrada plana promocije te organiziranje manifestacija s ciljem očuvanja kulture i tradicije.

Prilikom budućeg razvoja turizma Općine posebice je potreban fokus na sljedeće:

- Fokus na ključne tri atrakcije (Cerovačke pećine, vrela Une i Zrmanje) te njihovo opremanje i stavljanje u komercijalizaciju kao ključne atrakcije Općine
- Mapiranje, opremanje i označavanje puteva (biciklističkim, pješačkih, planinarskih i MTB) te uz to prigodnu komercijalizaciju

Iako je povijesno Gračac imao jaku tranzitnu ulogu, turizam se do današnjih dana nije promaknuo u ključnu gospodarsku djelatnost. Zahvaljujući konstantnom rastu hrvatskog turizma i većeg razvoja turizma u okružujućim Županijama, u Općini se počeo stvarati inicijalni interes za turizmom. U svojoj sadašnjoj fazi, bez strateškog usmjerenja, turizam je izraz individualnih napora određenih poslovnih subjekata bez jasne vizije sinergijskih efekata na korist stanovnika Općine i Županije. Stoga, potrebno je raditi na turističkom brendiranju Općine kako bi postala poželjna turistička destinacija za širok broj ljudi.

PRIORITET	MJERE
PRIORITET 1: RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA ZASNOVANOG NA PODUZETNIČKOJ KLIMI, POLJOPRIVREDI I RAZNOVRNOJ TURISTIČKOJ PONUDI	Mjera 1.1. Potpora razvoju i jačanju poduzetničke, poljoprivredne i turističke infrastrukture
	Mjera 1.2. Obogaćivanje i promicanje turističkog i kulturnog života

2. Unapređenje infrastrukturnog sustava Općine na načelima održivog razvoja

Ovim strateškim ciljem se nastoji doprinijeti održivosti razvoja lokalne zajednice kroz učinkovito upravljanje resursima, unapređenjem prometne, komunalne i društvene infrastrukture te kroz provođenje mjera u svrhu zaštite okoliša. Navedeno predstavlja temelj održivog razvoja Općine Gračac kao podrška gospodarskoj i socijalnoj revitalizaciji Općine.

Na području Općine Gračac potrebno je uspostaviti jedno reciklažno dvorište što je projektom „Izgradnje reciklažnog dvorišta Gračac“ i ostvareno. Općina Gračac je 2019.-2020. provela projekt izgradnje i opremanja reciklažnog dvorišta u naselju Gračac za sve stanovnike s područja Općine, a projekt je sufinancirala Europska unija iz Kohezijskog fonda. Reciklažno dvorište još nije počelo s radom, ali to bi se trebalo promijeniti već ove godine kada se ishodi uporabna dozvola. Nadalje, Općina Gračac nabavila je i mobilno reciklažno dvorište kojeg Gračac Čistoća d.o.o. dovodi u 10 naselja s područja Općine 2 puta godišnje. Općina Gračac sufinancira izgradnju županijskog centra za gospodarenje otpadom Biljane Donje u sklopu koje se sufinancira izgradnja Pretovarne stanice Gračac za koju je Općina Gračac osigurala zemljište te sufinancirala dio projektne dokumentacije.

Prikupljeni otpad s područja Općine Gračac do zatvaranja odlagališta, GRAČAC ČISTOĆA d.o.o. je odvozilo i odlagalo na odlagalište Stražbenica kojim je do tada upravljalo. Odlagalište Stražbenica je dana 29.07.2019. godine zatvoreno te je u planu za sanaciju. U tijeku je izrada projektne dokumentacije s kojom će se Općina Gračac prijaviti na natječaj za sanaciju navedenog zatvorenog odlagališta. Nakon zatvaranja odlagališta otpad se privremeno odlaže na privremeno odlagalište „Kljakovača“ Obrovac do uspostave rada Centra za gospodarenje otpadom. Također, općina Gračac redovito radi na sanaciji divljih odlagališta koja se pojavljuju zbog nedovoljne osviještenosti stanovnika Općine o razvrstavanju otpada i zaštiti okoliša.

Na području općine Gračac nema velikih centara i velikih industrijskih potrošača i stoga nema potrebe za izgradnjom većih klasičnih izvora energije već se potrebno orijentirati na proizvodnju energije iz obnovljivih izvora što joj u budućnosti može biti i prednost (razvoj turizma, propisi EU i sl.). Prostor općine Gračac ima predispozicije prvenstveno za korištenje vjetroelektrana i malih hidroelektrana. Nekoliko vjetroelektrana je već izgrađeno, a neke se tek planiraju izgraditi.

Jedan od prioriteta ovoga strateškog cilja jest postizanje energetske održivosti razvoja koji će se očitovati u obnovi energetske infrastrukture, odnosno unaprjeđenju energetske učinkovitosti na području Općine Gračac. Modernizacijom rasvjetnih tijela i uvođenjem daljinskog upravljanja, smanjit će se intenzitet potrošnje javne rasvjete, čime će se dugoročno osigurati značajna ušteda energije. Time će se direktno doprinijeti održivom korištenju prirodnih resursa i strateškim prioritetima višeg reda. Tijekom provedbe aktivnosti povezanih s poboljšanjem energetske učinkovitosti Općina će poštovati definirane smjernice EU-a, Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti i drugih relevantnih institucija. Potrebno je sustavno postići smanjenje negativnog utjecaja na okoliš, a samim time postići i smanjenje troškova. Zbog potrebe podizanja svijesti za očuvanje i zaštitu okoliša potrebno je provesti edukativne radionice o racionalizaciji potrošnje vode i električne energije te promovirati korištenje obnovljivih izvora energije.

Postojeća prometna i komunalna infrastruktura u naselju Gračac i okolnim naseljima je nedovoljno izgrađena pri čemu se ponajviše ističu potrebe izgradnje sustava odvodnje,

vodovodnog sustava, cestovnog sustava, nogostupa, biciklističkih staza, groblja i mrtvačnica te osiguranje dovoljnog broja parkirališnih mjesta kako bi se osigurale pretpostavke razvoja djelatnosti u tim područjima te spriječilo iseljavanje stanovništva. Infrastrukturno najzahtjevniji dio je naselje Gračac u kojem je koncentrirana većina stanovništva.

Unatoč tome što postojeće prometnice povezuju sva naselja unutar Općine te samu Općinu sa susjednim područjem, njihovo stanje je nezadovoljavajuće. Zbog toga, potrebno je kontinuirano ulaganje znatnih financijskih sredstava u modernizaciju i održavanje prometne infrastrukture. Održavanje i obnova kolnika, opreme na cestama te modernizacija i rekonstrukcija najkritičnijih dionica podići će ukupnu kvalitetu cestovne mreže i tako u punom smislu povezati Općinu Gračac s okolnim područjem. Velik problem predstavljaju i neriješeni imovinsko-pravni odnosi pa je, u svrhu rješavanja istih, potrebno napraviti katastarske izmjene.

Također, Općina Gračac u narednom petogodišnjem razdoblju namjerava pristupiti razvoju i uređenju te proširivanju ruta biciklističkih i pješačkih staza kojima bi se postojeća turistička ponuda unaprijedila i predstavila ciljanom skupini.

Postojeće stanje vodoopskrbe na području općine Gračac ne zadovoljava, kako u pogledu pokrivenosti općine, tako ni u pogledu stanja izgrađenosti vodnih građevina. Stoga, neriješena vodoopskrba već godinama predstavlja kritičan faktor razvoja i funkcioniranja cjelokupnog područja općine Gračac. Glavni problemi u svezi s rješavanjem vodoopskrbe ovog područja su: nedostatak vode zbog nepovoljnog prostornog položaja najizdašnijih izvorišta u odnosu na glavne potrošače, mali kapacitet i nepovoljna vremenska raspodjela izdašnosti lokalnih izvorišta koji se sada koriste za vodoopskrbu na pojedinim područjima te nerazvijenost distribucijskog sustava.

Za rješenje vodoopskrbe na dijelu područja općine Gračac izrađena je Studija „Vodoopskrba općine Gračac“, od Općeg vodoprivrednog poduzeća za vodno područje dalmatinskih slivova iz Splita, 1981. godine. U istoj je definirana koncepcija dovoda vode s pojedinih izvorišta, glavni cjevovodi i glavne vodne građevine koje su potrebne za trajno kvalitetno rješenje vodoopskrbe.

Općina Gračac ima izgrađeni sustav odvodnje u naseljima Gračac i Srb s duljinom mreže oko 10,6 km. Uslugu javne odvodnje pruža JIVU Gračac vodovod i odvodnja d.o.o., a ostala naselja unutar općine nemaju izgrađeni sustav odvodnje, već se otpadne vode ispuštaju u septičke jame ili direktno u podzemlje bez pročišćavanja čime se značajno utječe na zagađenje podzemlja, naročito u ljetnom razdoblju zbog utjecaja turizma. Ne postoji organizirano prikupljanje i zbrinjavanje otpadnih voda iz individualnih sustava.

Osim prometne i komunalne infrastrukture, veliki značaj za socijalno-gospodarski razvoj Općine ima i kvaliteta usluga te društvena infrastruktura čije unaprjeđenje je također predviđeno jednim od prioriteta i mjerama u okviru ovoga strateškog cilja. Društvenu infrastrukturu čine svi objekti koji zadovoljavaju potrebe stanovništva u okviru odgojno-obrazovnih, kulturnih, sportskih i drugih djelatnosti. Kako je društvena infrastruktura usmjerena prema podizanju standarda i kvalitete života svih stanovnika, potrebe ulaganja u ovaj dio infrastrukture čine važan segment razvoja Općine. Stoga je predloženim prioritetom obuhvaćeno unaprjeđenje postojeće i izgradnja nove društvene i javne infrastrukture, sportsko-rekreacijske infrastrukture te adaptacija javnih i društvenih objekata.

Također, potrebno je kontinuirano ulagati u dječja i sportska igrališta, razvoj novih sportsko-rekreacijskih i društvenih sadržaja te poduzeti aktivnosti za očuvanje postojećih sportsko-rekreacijskih sadržaja od uništavanja, a posebice dječjih igrališta (zbog redovite upotrebe, utjecaja vremenskih neprilika, korozije te vandalizma).

PRIORITET	MJERE
PRIORITET 2: UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA OPĆINE NA NAČELIMA ODRŽIVOG RAZVOJA	Mjera 2.1. Unaprjeđenje kvalitete života kroz razvoj prometne, komunalne, javne, energetske i komunikacijske infrastrukture
	Mjera 2.2. Zaštita okoliša
	Mjera 2.3. Izgradnja i održavanje objekata i uređaja u vlasništvu Općine i nabava dugotrajne imovine

3. Opći rast životnog standarda uz razvoj ljudskih potencijala i mjera socijalne politike

Visoka kvaliteta života znači i visoku kvalitetu usluga za stanovništvo, a to ne podrazumijeva samo osnovne potrebe svakog pojedinca, već sva ona dobra koja stanovnicima osiguravaju kvalitetu življenja. Jedan od najznačajnijih potencijala Općine Gračac su njegovi stanovnici, stoga je potrebno osigurati i stvoriti sredinu privlačnu za življenje, osobni i profesionalni razvoj, osigurati sadržaje za sve skupine stanovništva te osigurati dostupnost javnim prostorima i sadržajima.

U svrhu unaprjeđenja kvalitete života u zajednici, Općina Gračac teži biti primjer socijalne osjetljivosti za najugroženije skupine stanovništva. Socijalna i društvena osjetljivost mjeri se razinom opremljenosti društva sadržajima za djecu i mlade, podršci koja se osigurava obiteljima s malom djecom i zaposlenim majkama te osobama treće dobi, posebno starim i bolesnim.

Stanovnicima je potrebno osigurati višu kvalitetu života u svim područjima, treba potaknuti usvajanje vrijednosti i načina života koji omogućavaju ostvarenje koncepta preventivnog očuvanja i unaprjeđenja zdravlja, pri čemu je posebnu skrb potrebno usmjeriti na ugrožene ciljne skupine. Stoga je potrebno unaprijediti zdravstvene i socijalne usluge, poticati razvoj izvaninstitucionalnih oblika socijalne i zdravstvene skrbi, razvoj programa socijalne uključenosti za osobe s invaliditetom i ranjive socijalne skupine stanovništva, jačati socijalnu osjetljivost stanovništva prema osobama s invaliditetom i ranjivim socijalnim skupinama stanovništva, unaprijediti ljudske resurse za pružanje pomoći osobama s invaliditetom, za pružanje usluga socijalno isključenim skupinama stanovništva i poticati volontiranje u području socijalnih usluga.

Zatim, pod ovaj prioritet pripada i protupožarna zaštita. Ona podrazumijeva planiranje zaštite od požara, propisivanje mjera zaštite od požara građevina, ustrojavanje subjekata zaštite od požara, provođenje mjera zaštite od požara, financiranje zaštite od požara te osposobljavanje i ovlašćivanje za obavljanje poslova zaštite od požara, a s ciljem zaštite života, zdravlja i sigurnosti ljudi i životinja te sigurnosti materijalnih dobara, okoliša i prirode od požara. Općina Gračac svake godine osigurava financijska sredstva za izvršavanje programskih zadataka Vatrogasne zajednice Općine Gračac, te se odnosi na donošenje plana zaštite od požara, praćenje i unaprjeđivanje rada Vatrogasne zajednice i DVD – a na području Općine, kao i organiziranje i unaprjeđivanje stručno tehničkih poslova.

Srodno tome, ovaj prioritet obuhvaća i civilnu zaštitu. Civilna zaštita podrazumijeva organizaciju čiji je zadatak pomaganje i spašavanje civilnog stanovništva u izvanrednim situacijama. Ovaj prioritet podrazumijeva podizanje nivoa zaštite kako bi ista mogla pravovremeno i učinkovito reagirati. Unaprjeđenje sustava odnosi se na osiguranje financijskih sredstava u svrhu provedbe potrebnih aktivnosti održavanja Plana zaštite i spašavanja, nabavu opreme za civilnu zaštitu, te sufinanciranje rada Hrvatske gorske službe spašavanja.

PRIORITET	MJERE
PRIORITET 3: OPĆI RAST ŽIVOTNOG STANDARDA UZ RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I MJERA SOCIJALNE POLITIKE	Mjera 3.1. Razvoj infrastrukture, programa i aktivnosti socijalnih usluga
	Mjera 3.2. Izgradnja i unaprjeđenje odgojno-obrazovne infrastrukture i programa te razvoj i unaprjeđenje sportsko-rekreacijskih sadržaja i infrastrukture
	Mjera 3.3. Poticanje zapošljavanja teško zapošljivih društvenih skupina (mladi, žene, starije osobe, osobe s invaliditetom i dr.)
	Mjera 3.4. Osiguranje veće sigurnosti stanovništva Općine

4. Popis mjera za provedbu odabranih posebnih ciljeva s ključnim aktivnostima i pripadajućim pokazateljima rezultata

U ovome poglavlju razrađene su mjere koje uz opis i ključne aktivnosti sadrže precizno definirane korisnike, očekivane rezultate, razdoblje provedbe te indikatore za vrjednovanje razine doprinosa pojedine mjere konkretnom prioritetu.

4.1. Mjere za razvoj konkurentnog i održivog gospodarstva zasnovanog na poduzetničkoj klimi, poljoprivredi i raznovrsnoj turističkoj ponudi

PRIORITET 1.	RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA ZASNOVANOG NA PODUZETNIČKOJ KLIMI, POLJOPRIVREDI I RAZNOVRSNOJ TURISTIČKOJ PONUDI
MJERA 1.1.	Potpora razvoju i jačanju poduzetničke, poljoprivredne i turističke infrastrukture
CILJ MJERE:	Unaprijediti poduzetnički, poljoprivredni i turistički sektor i infrastrukturu u općini Gračac te financijski pomoći gospodarskim subjektima u njihovom poslovanju i provođenju aktivnosti i projekata.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Dodjela subvencija poduzetnicima i obrtnicima• Obnova Centra za posjetitelje zaštićene prirode „Jurski parkovi i špilje Velebita“• Izrada strateških gospodarskih dokumenata i projektne dokumentacije• Poticanje mjera u poljoprivredi• Sanacija poljskih puteva i odlagališta na poljoprivrednim zemljištima• Ulaganje u Kulturno informativni centar
NOSITELJ:	Općina Gračac, poslovni subjekti – poduzetnici i obrtnici, AGRRA, Razvojna agencija Općine Gračac
OČEKIVANI REZULTATI:	Povećana razina konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika i obrtnika, razvijeni novi proizvodi, unaprijeđena proizvodnja, ostvareni bolji poslovni rezultati. Povećana konkurentnost poljoprivredne djelatnosti i prepoznatljivost ruralne sredine. Unaprijeđena turistička infrastruktura, kreirana turistička ponuda Općine obogaćena raznim sadržajima, povećan broj dolazaka turista/posjetitelja, otvorena radna mjesta.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj poduzetnika i obrtnika koji primaju subvenciju Općine• Broj saniranih poljskih puteva• Broj posjetitelja Centra za posjetitelje zaštićene prirode "Jurski parkovi i špilje Velebita"
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

PRIORITET 1.	RAZVOJ KONKURENTNOG I ODRŽIVOG GOSPODARSTVA ZASNOVANOG NA PODUZETNIČKOJ KLIMI, POLJOPRIVREDI I RAZNOVRNOJ TURISTIČKOJ PONUDI
MJERA 1.2.	Obogaćivanje i promicanje turističkog i kulturnog života
CILJ MJERE:	Unapređenje kvalitete kulturne infrastrukture i ponude, valorizacija kulturnih i prirodnih resursa, revitalizacija ruralnog područja. Unaprijediti razvoj turističkih proizvoda i usluga.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Financiranje programa javnih potreba u kulturi• Dodjela donacija vjerskim zajednicama• Organiziranje i održavanje turističkih i kulturnih manifestacija• Nabava novih publikacija za Knjižnicu i čitaonicu Gračac
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija, Razvojna agencija Općine Gračac
OČEKIVANI REZULTATI:	Unaprijeđena turistička infrastruktura, kreirana turistička ponuda Općine obogaćena raznim sadržajima, povećan broj dolazaka turista/posjetitelja, otvorena radna mjesta. Očuvana, oživljena, valorizirana i promovirana kulturna baština Općine Gračac.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj vjerskih zajednica koje primaju donaciju Općine• Broj održanih turističkih i kulturnih manifestacija• Broj kulturnih organizacija/udruga koje primaju donaciju Općine
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

4.2. Mjere za unaprjeđenje infrastrukturnog sustava Općine na načelima održivog razvoja

PRIORITET 2.	UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA OPĆINE NA NAČELIMA ODRŽIVOG RAZVOJA
MJERA 2.1.	Unaprjeđenje kvalitete života kroz razvoj prometne, komunalne, javne, energetske i komunikacijske infrastrukture
CILJ MJERE:	Cilj mjere je poboljšanje postojeće mreže lokalnih, županijskih i državnih razvrstanih i nerazvrstanih cesta sukladno najvišim pravilima prometne struke s krajnjim ciljem osiguravanja integracije prometnog sustava, protočnosti te racionalne organiziranosti cestovne mreže. Povećati kvalitetu života stanovnika i razinu sigurnosti u cestovnom prometu. Ovom mjerom planira se unaprijediti i proširiti vodoopskrbni sustav Općine, osigurati kontinuirana, sigurna, kvalitetna i dostatna vodoopskrba, nastaviti rekonstrukciju sustava postojeće javne vodoopskrbe (zamjene dotrajalih cijevi i dr.), jačati kapacitete za unaprjeđenje, održavanje i upravljanje sustavom vodoopskrbe te modernizirati sustav upravljanja vodnim resursima. Jednako tako, planira se nastaviti širiti mrežu odvodnje te unaprijediti i ojačati kapacitete sustava odvodnje otpadnih voda. Unaprijediti ostalu javnu, prometnu i komunalnu infrastrukturu u Općini.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Sanacija i uređenje prometnica i nerazvrstanih cesta• Održavanje, unaprjeđenje i proširenje mreže javne rasvjete• Izgradnja, održavanje i uređenje groblja, javnih površina i javnih objekata• Sanacija gubitaka na vodoopskrbnim sustavima• Izgradnja seljačke tržnice Gračac• Postavljanje punionice za električna vozila
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija, Razvojna agencija Općine Gračac
OČEKIVANI REZULTATI:	Bolja prometna povezanost svih sudionika u prometu na području Općine, povećana sigurnost i protočnost prometa, olakšan tranzit roba i usluga, ostvaren preduvjet za poticanje razvoja gospodarstva, unaprijeđena kvaliteta života stanovništva. Izgrađen, moderniziran sustav vodoopskrbe i odvodnje otpadnih voda, izgrađen pročistač otpadnih voda, smanjeni štetni utjecaji na okoliš. Izgrađena nova tržnica i prateća infrastruktura u Općini, potaknut razvoj ruralnog turizma. Povećan standard infrastrukturnog sustava Općine, unaprijeđena ostala javna, komunalna i prometna infrastruktura Općine.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj asfaltiranih cesta u naselju Gračac• Broj rasvjetnih tijela na području Općine• Postotak izgrađenosti seljačke tržnice Gračac
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

PRIORITET 2.	UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA OPĆINE NA NAČELIMA ODRŽIVOG RAZVOJA
MJERA 2.2.	Zaštita okoliša
CILJ MJERE:	Unaprijediti sustav gospodarenja otpadom postavljanjem spremnika za posebne vrste otpada, odvozom biootpada, sanacijom postojećih (divljih i neuređenih) odlagališta te uklanjanjem otpada iz okoliša.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Sanacija divljih odlagališta otpada• Nabava spremnika za odvojeno prikupljanje otpada• Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom – odvoz biootpada, uklanjanje otpada iz okoliša i slično• Izrada Programa zaštite divljači
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija
OČEKIVANI REZULTATI:	Sanirana odlagališta, unaprijeđen sustav gospodarenja otpadom, unaprijeđena razina zaštite okoliša.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj nabavljenih spremnika za odvojeno prikupljanje otpada• Broj saniranih divljih odlagališta otpada
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

PRIORITET 2.	UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA OPĆINE NA NAČELIMA ODRŽIVOG RAZVOJA
MJERA 2.3.	Izgradnja i održavanje objekata i uređaja u vlasništvu Općine i nabava dugotrajne imovine
CILJ MJERE:	Osigurati financijska sredstva za nabavu potrebne dugotrajne imovine, odnosno opremanje i informatizaciju općinske uprave s ciljem omogućavanja kvalitetnijeg i učinkovitijeg rada. Izgraditi nove i urediti postojeće objekte u vlasništvu Općine s ciljem osiguranja kvalitetnijeg života stanovništva Općine.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Uređenje, održavanje i energetska obnova objekata u vlasništvu Općine• Nabava uredske i računalne opreme i programa• Nadzor i osnovno održavanje WiFi 4EU• Nadzor i osnovno održavanje solarnih sustava• Omogućavanje javnog linijskog prijevoza putnika na županijskoj liniji
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija, Razvojna agencija Općine Gračac

OČEKIVANI REZULTATI:	Kvalitetnija i učinkovitija općinska uprava, uređeni i energetski obnovljeni objekti u vlasništvu Općine, povećana kvaliteta života stanovništva.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj energetski obnovljenih objekata u vlasništvu Općine• Broj nabavljene uredske i računalne opreme• Broj održavanih solarnih sustava
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

PRIORITET 2.	UNAPRJEĐENJE INFRASTRUKTURNOG SUSTAVA OPĆINE NA NAČELIMA ODRŽIVOG RAZVOJA
MJERA 2.4.	Razvoj i unapređenje sportsko-rekreacijskih sadržaja i infrastrukture
CILJ MJERE:	Unaprijediti sportsko-rekreacijsku infrastrukturu i sadržaje na području Općine, doprinijeti unapređenju sportskih aktivnosti lokalnog stanovništva, omogućiti kvalitetno provođenje slobodnog vremena (posebice mladih), osigurati uvjete za zdrav i aktivan život te stvaranje izvanškolskih aktivnosti djece i mladih.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Organiziranje i održavanje sportskih manifestacija i natjecanja• Izgradnja svlačionica i tribina na nogometnom stadionu Gračac• Financiranje sportskih programa u svrhu poticanja lokalnog sporta
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija, Razvojna agencija Općine Gračac
OČEKIVANI REZULTATI:	Unaprijeđeni sportsko-rekreacijski sadržaji dostupni svima, poboljšana kvaliteta života svih stanovnika Općine, obogaćena turistička ponuda Općine, promoviran zdrav način života.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj održanih sportskih manifestacija i natjecanja• Broj financiranih sportskih programa
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

4.3. Mjere za opći rast životnog standarda uz razvoj ljudskih potencijala i mjera socijalne politike

PRIORITET 3.	OPĆI RAST ŽIVOTNOG STANDARDA UZ RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I MJERA SOCIJALNE POLITIKE
MJERA 3.1.	Razvoj infrastrukture, programa i aktivnosti socijalnih usluga
CILJ MJERE:	Razvijati nove socijalne usluge u zajednici, kao i održati postojeće, a koje se odnose na usluge usmjerene prema mladima, starim i nemoćnim osobama te svim socijalno ugroženim skupinama. Unaprijediti sustav socijalnih usluga za svakog korisnika i društva u cjelini. Podizanje svijesti o važnosti djelovanja u okviru lokalne zajednice, a radi podizanja razine blagostanja društva i smanjenja razine socijalno potrebitih.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Sufinanciranje programa rada neprofitnih organizacija na području socijalne skrbi• Dodjela pomoći udrugama branitelja• Dodjela pomoći socijalno ugroženom stanovništvu za nabavu ogrjeva• Sufinanciranje kupnje školske opreme i pribora učenicima• Briga o osobama treće životne dobi sufinanciranjem osnovnih životnih potreba
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija
OČEKIVANI REZULTATI:	Unaprijeđen sustav socijalne zaštite i poboljšani uvjeti pružanja socijalnih usluga. Unaprijeđena kvaliteta života starijima i nemoćnima, osobama s invaliditetom, socijalno ugroženim obiteljima i mladima.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj neprofitnih organizacija na području socijalne skrbi koje primaju donaciju Općine• Broj korisnika koji primaju subvenciju za nabavu ogrjeva• Broj učenika kojima se sufinancira kupnja školskog pribora i opreme
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

PRIORITET 3.	OPĆI RAST ŽIVOTNOG STANDARDA UZ RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I MJERA SOCIJALNE POLITIKE
MJERA 3.2.	Izgradnja i unapređenje odgojno-obrazovne infrastrukture i programa
CILJ MJERE:	Unaprijediti uvjete za kvalitetno obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti na području Općine, zadovoljiti pedagoške standarde, potrebe djece i roditelja, pridonijeti stjecanju novih znanja i vještina.

AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Stipendiranje studenata i učenika• Sufinanciranje prijevoza učenika i predškolske djece• Unaprjeđenje objekata dječjih vrtića• Sufinanciranje Bibilobusa• Sufinanciranje programa škola
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija
OČEKIVANI REZULTATI:	Poboljšana kvaliteta predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, kvalitetnija ponuda programa za djecu.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj studenata i učenika koji primaju stipendiju Općine• Broj učenika i predškolske djece koja primaju subvenciju za prijevoz• Broj unaprjeđenih/rekonstruiranih objekata dječjih vrtića na području Općine
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

PRIORITET 3. OPĆI RAST ŽIVOTNOG STANDARDA UZ RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I MJERA SOCIJALNE POLITIKE

MJERA 3.3. Poticanje zapošljavanja teško zapošljivih društvenih skupina (mladi, žene, starije osobe, osobe s invaliditetom i dr.)

CILJ MJERE: Unapređenjem mogućnosti zapošljavanja osoba u nepovoljnom položaju stvaraju se uvjeti za podizanje kvalitete života socijalno osjetljivih skupina.

AKTIVNOSTI:

- Provođenje projekta „Zaželi“
- Zapošljavanje nezaposlenih osoba s područja Općine na društveno korisni rad – javni radovi

NOSITELJ: Općina Gračac, Zadarska županija

OČEKIVANI REZULTATI: Povećane mogućnosti zapošljavanja teže zapošljivih skupina stanovnika, razvijene nove vještine i kompetencije kod istih.

INDIKATORI:

- Broj zaposlenih žena s područja općine
- Broj zaposlenih osoba s područja Općine na društveno korisni rad

RAZDOBLJE PROVEDBE: 2021.-2025.

PRIORITET 3. OPĆI RAST ŽIVOTNOG STANDARDA UZ RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA I MJERA SOCIJALNE POLITIKE

MJERA 3.4. Osiguranje veće sigurnosti stanovništva Općine

CILJ MJERE:	Unaprijediti civilne i protupožarne zaštite s ciljem osiguranja veće sigurnosti stanovništva Općine.
AKTIVNOSTI:	<ul style="list-style-type: none">• Financiranje rada Stožera civilne zaštite• Financiranje Vatrogasne zajednice Općine Gračac• Financiranje rada HGSS-a stanice Zadar• Nabava opreme JVP• Sufinanciranje djelatnosti javnog vatrogastva
NOSITELJ:	Općina Gračac, Zadarska županija
OČEKIVANI REZULTATI:	Unaprijeđena civilna i protupožarna zaštita na području Općine i tako osigurana veća sigurnost stanovništva.
INDIKATORI:	<ul style="list-style-type: none">• Broj nabavljene nove opreme za JVP• Broj pripadnika Vatrogasne zajednice Općine Gračac
RAZDOBLJE PROVEDBE:	2021.-2025.

5. Doprinos mjera ciljevima UN-ovog Programa za održivi razvoj do 2030. godine

U ovome poglavlju prikazan je doprinos mjera ciljevima iz Programa UN-a za održivi razvoj do 2030. godine (SDG

NAZIV MJERE	DOPRINOS CILJU UN – ovog PROGRAMA ZA ODRŽIVI RAZVOJ DO 2030. GODINE
1. Mjera: Potpora razvoju i jačanju poduzetničke, poljoprivredne i turističke infrastrukture	<p>SDG 8 Promicati ravnomjieran, uključiv i održiv gospodarski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojan posao za sve</p> <p>Doprinos SDG-u 8: Ovom mjerom Općina Gračac želi pridonijeti povećanju mogućnosti za rast poduzeća i lakše pokretanje novih poduzeća, poboljšati i pokrenuti nove programe za potporu poduzetnicima i tako povećati zaposlenje na području Općine.</p> <p>SDG 2 Iskorijeniti glad, osigurati dostatne količine hrane i bolju prehranu te promicati održivu poljoprivredu</p> <p>Doprinos SDG-u 2: Ovom mjerom Općina Gračac želi osigurati infrastrukturne pretpostavke za razvoj poljoprivrednih djelatnosti, smanjiti negativne učinke poljoprivredne proizvodnje na okoliš i povećati poljoprivredne parcele. Također, poticanjem ekološke poljoprivredne proizvodnje Općina će unaprijediti kvalitetu života i održivi gospodarski razvitak općine, jačati konkurentnost poljoprivrednih proizvoda i proizvođača</p>
2. Mjera: Obogaćivanje i promicanje turističkog i kulturnog života	<p>SDG 11 Učiniti gradove i ljudska naselja uključivima, sigurnima, otpornima i održivima</p> <p>Doprinos SDG-u 11: Ovom mjerom Općina želi zaštititi, njegovati i obnoviti kulturnu baštinu.</p>
3. Mjera: Unaprjeđenje kvalitete života kroz razvoj prometne, komunalne, javne, energetske i komunikacijske infrastrukture	<p>SDG 6 Osigurati dostupnost i održivo upravljanje vodama te zdravstvene uvjete za sve</p> <p>Doprinos SDG-u 6: Ovom mjerom Općina Gračac želi kroz unaprjeđenje sustava vodoopskrbe i izgradnje sustava odvodnje i pročišćavanja komunalnih i industrijskih voda unaprijediti, očuvati i održivo koristiti</p>

vodne resurse, postići gospodarski opravdani stupanj zaštite stanovništva i materijalnih sredstava.

SDG 9

Izgraditi otpornu infrastrukturu, promicati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovacije

Doprinosi SDG-u 9: Ovom mjerom Općina Gračac želi poboljšati kvalitetu i stanje postojeće prometne infrastrukture i izgraditi novu infrastrukturu te tako utjecati na ravnomjeran razvoj cijele Županije, omogućiti bolju prometnu povezanost Općine sa ostatkom Županije, ali i Hrvatske. Također, cilj je osigurati veću sigurnost u prometu i povećati kvalitetu života stanovnika.

4. Mjera: **Zaštita okoliša**

SDG 12

Osigurati održive obrasce potrošnje i proizvodnje

Doprinosi SDG-u 12: Ovom mjerom, Općina želi i stvoriti infrastrukturne i institucionalne uvjete koji će omogućiti kvalitetno gospodarenje otpadom. Također, želi i senzibilizirati javnost o održivom razvoju i zaštiti okoliša te integriranju načela u svakodnevni život, na taj način smanjiti količinu otpada u nastajanju.

SDG 11

Učiniti gradove i ljudska naselja uključivima, sigurnima, otpornima i održivima

Doprinosi SDG-u 11: Ovom mjerom Općina želi i smanjiti negativan utjecaj na okoliš, s posebnom pažnjom na kvalitetu zraka i gospodarenje otpadom na lokalnoj i drugim razinama.

5. Mjera: **Izgradnja i održavanje objekata i uređaja u vlasništvu Općine i nabava dugotrajne imovine**

N/P

6. Mjera: **Razvoj i unapređenje sportsko-rekreacijskih sadržaja i infrastrukture**

SDG 11

Učiniti gradove i ljudska naselja uključivima, sigurnima, otpornima i održivima

Doprinosi SDG-u 11: Ovom mjerom Općina Gračac želi unaprijediti infrastrukturne uvjete za sport i rekreaciju građana kao i turista te ponuditi kvalitetan sportsko-rekreativan sadržaj te osigurati najmlađim stanovnicima Općine adekvatne uvjete te kvalitetna i sigurna mjesta za igru i druženje.

7. Mjera: Razvoj infrastrukture, programa i aktivnosti socijalnih usluga	SDG 3 Osigurati zdrav život i promicati blagostanje svih ljudi svih starosnih skupina Doprinos SDG-u 3: Općina Gračac ovom mjerom želi osigurati veću dostupnost i kvalitetu zdravstvenih i socijalnih usluga.
8. Mjera: Izgradnja i unapređenje odgojno-obrazovne infrastrukture i programa	SDG 4 Osigurati uključivo i pravedno obrazovanje i promicati prilike za cjeloživotno učenje svim ljudima Doprinos SDG-u 4: Ovom mjerom Općina Gračac želi unaprijediti odgojno-obrazovnu infrastrukturu i kvalitetu rada odgojno-obrazovnih institucija kako bi bile u mogućnosti zadovoljiti pedagoške standarde, odgovoriti potrebama djeteta, pridonijeti stjecanju novih znanja i vještina te promjenama na tržištu rada.
9. Mjera: Poticanje zapošljavanja teško zapošljivih društvenih skupina (mladi, žene, starije osobe, osobe s invaliditetom i dr.)	
10. Mjera: Osiguranje veće sigurnosti stanovništva Općine	SDG 11 Učiniti gradove i ljudska naselja uključivima, sigurnima, otpornima i održivima Doprinos SDG-u 11: Ovom mjerom Općina Gračac želi, između ostalog, zaštititi stanovništvo od elementarnih nepogoda. Osiguranje veće sigurnosti također se odnosi na osiguranje financijskih sredstava u svrhu provedbe potrebnih aktivnosti održavanja Plana zaštite i spašavanja, nabavu opreme za civilnu zaštitu, te sufinanciranje rada Hrvatske gorske službe spašavanja, a kroz donošenje Programa javnih potreba u civilnoj zaštiti.

6. Okvir za praćenje i izvještavanje o provedbi Programa

Praćenje provedbe ovoga programa organizirano je sukladno odredbama Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH. Kako bi se osigurala što učinkovitija provedba Programa iznimno je važno kontinuirano pratiti, vrednovati i izvještavati o provedbi iste. Kroz proces kontinuiranog praćenja prikupljaju se ostvareni pokazatelji provedbe Programa koji prikazuju napredak realizacije planiranih aktivnosti u odnosu na željene ishode, potrebne resurse i predviđene rokove.

Praćenje i izvještavanje o provedbi Programa odvijat će se kontinuirano tijekom čitavog razdoblja na koje se Program odnosi. Jedinica lokalne samouprave polugodišnje i godišnje izvješćuje putem lokalnog koordinatora, kojeg određuje izvršno tijelo jedinice lokalne samouprave, regionalnog koordinatora i Koordinacijsko tijelo o provedbi provedbenog programa. Prva izvješća o provedbi Programa podnose se do 31. siječnja 2022. godine. U okviru sustava praćenja i izvještavanja o provedbi, nadležni upravni odjel Općine koordinirat će među ostalim upravnim odjelima i ustrojstvenim jedinicama Općine, prikupljanje, obradu, analizu i pohranu informacija, podataka i pokazatelja, te na osnovu istih izraditi izvješće.

Izvješće o provedbi Programa sadržavat će prikaz utrošenih financijskih sredstava odnosno realizacije definiranih strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Sastavni dio izvješća sadržavat će i prikaz izvršenja kapitalnih razvojnih projekata planiranih Strateškim programom razvoja Općine Gračac za predmetno razdoblje s informacijama o utrošenim sredstvima, izvorima njihova financiranja, ostvarenim rezultatima provedbe istih, te doprinos njihova ostvarenja pojedinom strateškom cilju/prioritetu/mjeri.

Prilog 1. Terminski plan provedbe mjera i okvir za praćenje